

RĂZBOIUL LUI PETRACHE MOISA. MEMORIILE UNUI ÎNVĂȚĂTOR

Lucian-Valeriu LEFTER

Abstract: The memoirs of the teachers who fought on the battlefield remain the most insightful depictions of the state and mind of World War II. The Romanian soldiers' acts of courage, but mostly the deaths of the known ones, killed in gunfights, had been presented in striking memorial medallions. 35 years after the events, on the 2nd of May 1979, Petrache Moisa, the teacher of Oșești, Vaslui county, reserve lieutenant aged 69, wrote his war memoirs for the period 23 August 1944 - 9 May 1945. The first part of the work presents the activity of the 35th Infantry Regiment, part of the 21st Infantry Division, on Romania's territory, between 23 August and 25 October 1944, including the battles fought in Transylvania and the exiting from Romania by transiting Satu Mare. The second part, more consistent, is divided into two chapters: a) the fights in Hungary and b) the fights in Czechoslovakia. The Regiment transited the North-East Hungary in early December 1944, the heavy fights of the plateau limited by rivers Bodrog and Hornád took place, and in early 1945 it reached Slovakia, starting the attack for winning the Slovak Ore Mountains. There followed heavy fighting for winning the city of Zvolen, in which it managed to enter in 11 March, after a 35-day offensive. Then the 35th Infantry Regiment advanced to Banská Bystrica, without entering it, as it had to move towards the High Tatra Mountains, where it had heavy fights at the end of March. Afterwards, it fought for winning the peaks of the Low Tatra Mountains, then, in early April, in Trenčianske Teplice area, and at the end of the same month the Romanian soldiers were fighting on the peaks of the White Carpathian Mountains. Once in the Czech Republic, the regiment crossed Morava River and was on its way to Prague when the armistice was concluded, on 9 May 1945. The war stopped, the regiment stayed in the Czech Republic until June, and during the next months, July and August, the soldiers walked back to Romania, entering the country in Oradea.

Keywords: World War II, battles in Czechoslovakia, frontline, soldiers, memories, biographies.

În rândul mărturiilor celui de-al Doilea Război Mondial, memoriile învâțătorilor care au fost pe front pot fi considerate printre cele mai pătrunzătoare descrieri de stări și fapte. Actele de bravură ale ostașilor, dar mai cu seamă morțile celor cunoscuți, căzuți sub gloanțe, au fost surprinse în medaliaone memorialistice cutremurătoare, precum cele ale învâțătorului din Oșești, Petrache N. Moisa (**Fig. 1**), locotenent în rezervă, care a scris o lucrare intitulată „Memorii de război, 23.VIII.1944 - 9.V.1945”. Manuscrisul, datat 2 mai 1979, a fost redactat la invitația Cercului veteranilor județului Vaslui. Elaborată din inițiativă oficială, lucrarea memorialistică poartă inerenta influență ideologică a epocii, dar care nu scade importanța acesteia pentru cunoașterea istoriei ultimului segment al războiului, campania din Ungaria și Cehoslovacia. Pe alocuri, aceste relatări despre război păstrează amprenta raportului militaresc, străpuns însă de crochiuri memorialistice cu accente duioase, autorul scriind despre cei pe care i-a cunoscut îndeaproape, din satul său și din cele apropiate, sau despre alții mai de departe, colegi de suferință în luptă, despre „clișeele de emoție, grele încercări de mari sacrificii”, trăite alături de ostașii companiei antitanc a batalionului I, Regimentului 35 infanterie, din Divizia 21 infanterie „Galați” a Armatei române¹, în campania din Vest. Până

¹ Divizia 21 infanterie a fost condusă de generalii Cristache Popescu (15 noiembrie 1940 - 30 iunie 1941), Nicolae Dăscălescu (30 iunie - 8 noiembrie 1941), Anastasie Trincu (8 noiembrie 1941 - 10 februarie 1942, 1 noiembrie 1942 - 15 martie 1944), Radu Niculescu-Cociu (10 februarie - 1 noiembrie 1942), Polihron Dumitrescu (15 martie - 20 decembrie 1944), colonelul Ion Constantinescu (28 noiembrie - 18 decembrie 1944), generalul Petre Anronescu (20 decembrie 1944 - 20 aprilie 1945), generalul Marin Ceaușu (2 aprilie - 12 mai 1945), fiind compusă din regimentele 11, 12 (până la 10 noiembrie 1941), 35 infanterie (de la 10 noiembrie 1941), 24 infanterie, 5 și 30 artilerie. Avea 532 de ofițeri, 436 subofițeri, 16.083 trupă, 16.132 arme, 425 puști-mitralieră Z.B., 148 mitraliere, 91 aruncătoare, 76 tunuri, 6.846 cai, 1.456 căruțe, 41 autovehicule. Divizia a trecut Prutul la 6 iulie 1941, inițial numai Regimentul 24, apoi la 8 iulie cu toate unitățile luptând la Țiganca, iar la 16 iulie a trecut la urmărirea ariergărzilor inamice care se retrăgeau spre Nistru și Cetatea Albă. Până la 16 august 1941 a traversat Nistrul, luptând la Bileaiivka, în campania pentru cucerirea Odesei. Divizia a revenit în țară iar în anii următori a acționat în sudul Basarabiei, Cetatea Albă și Odesa. La 19 august 1944, divizia a fost atacată de forțele sovietice, în cadrul operațiunii „Iași - Chișinău”, luptând în retragere pe direcția Talmaz - Vulcănești,

atunci se desfășurase războiul din Est, militarii români trecuseră Prutul în vara anului 1941, iar Divizia 21 infanterie înaintase spre Cetatea Albă. Trecuse Nistrul și luptase la Bileaiivka, în campania de cucerire a Odesei (august - octombrie 1941). Dar lui Petrache Moise nu-i cerea nimeni, nici nu-i era îngăduit, la nivel oficial, în 1979, să scrie despre prima parte a războiului, când românii au luptat alături de armata germană împotriva Rusiei sovietice, pentru recuperarea Basarabiei, ofensivă stăvilită la Stalingrad și Cotul Donului (19-23 noiembrie 1942)², ci numai despre luptele împotriva Germaniei și a aliaților ei, alături de armata sovietică, în Transilvania, Ungaria și Cehoslovacia. Însă jertfe umane au fost atât în Est, până la Cotul Donului și Stalingrad, în 1941-1943, cât și în Vest, până dincolo de Munții Tatra, în 1944-1945.

Structurate pe două părți, memoriile abordează mai întâi, acțiunile militare de pe teritoriul României, între 23 august și 25 octombrie, 1944, cu un itinerariu care a început lângă Galați, la Braniște, continuat spre Pogoanele, în jud. Buzău și apoi cu staționarea trupelor în satul Olarii Vechi, în jud. Prahova, la începutul lunii septembrie. Regimentul a străbătut Valea Prahovei, cu trenul, în noaptea de 25 spre 26 septembrie, a traversat munții și a mers spre Copșa Mică, unde a ajuns din urmă divizia care, având punctul de comandă la Cipău de Mureș, a condus luptele grele de la Oarba de Mureș, până la 4 octombrie; aici, a căzut Constantin Aruxandei (**Fig. 2**), prieten din copilărie al lui Petrache Moisa, din Oșești, iar sergentul major Ernest Diaconu, din același sat, a fost rănit. Deplasându-se pe direcția Câmpia Turzii - Cojocna, la 10 octombrie divizia ajunge pe Valea Someșului Mic, iar după luptele grele din 13 octombrie, de la Răscruți, lângă Cluj, trupele se îndreaptă spre Satu Mare. Astfel, „după 30

împreună cu Divizia 4 munte. În dimineața zilei de 24 august, divizia a trecut Prutul și Siretul, regrupându-se în zona Chișcani, Tichilești, iar la 26 august a intrat în compunerea grupării „General Nasta”, în septembrie deplasându-se spre Transilvania (Colonel dr. Alesandru Duțu, Florica Dobre, Colonel (r.) dr. Leonida Loghin, *Armata română în al Doilea Război Mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic*, București, Editura Enciclopedică, 1999, p. 189).

² Lucrări memorialistice asupra campaniei din Est și a prizonieratului ostașilor români în lagărele din Rusia au putut fi publicate și reeditate după 1990, precum: Dimitrie Bejan, *Oranki – Amintiri din captivitate*, 1998; Radu Mărculescu, *Pătimiri și iluminări din captivitatea sovietică*, 2000; Gheorghe Rășcănescu, *Erou la Cotul Donului: însemnări din război (1941-1944)*, 2017; Nicu Negrici, *Amintiri din război, 1941-1944*, 2019 ș.a.

de zile și nopți fără odihnă, marșuri istovitoare, lupte crâncene, pierderi sângeroase, dar și izbânzi răsunătoare”, în seara zilei de 25 octombrie 1944, Regimentul 35 infanterie a trecut în Ungaria.

Partea a doua a lucrării, cea mai consistentă, este împărțită pe două capitole: luptele din Ungaria și cele din Cehoslovacia. La 31 octombrie, armata română ajunsese pe malul stâng al Tisei, regimentul lui Petrache Moisa străbătuse nord-estul Ungariei spre Nyíregyháza și Megyaszó, fiind implicat, la începutul lunii decembrie, în luptele grele de pe platoul dintre râurile Bodrog și Hornád, după care s-a deplasat spre nord, la 20 decembrie ajungând la Bódvaszilas. La începutul anului 1945, se aflau în Slovacia, pe valea râului Turna, unde a început ofensiva pentru cucerirea Munților Metaliferi Slovaci (20-23 ianuarie). Au urmat luptele grele pentru cucerirea orașului Zvolen, în care au reușit să pătrundă la 11 martie, după o ofensivă de 35 de zile. După aceea, Regimentul 35 infanterie a înaintat către Banská Bystrica, însă n-a intrat în oraș, ci a trebuit să se îndrepte spre Munții Tatra Mare, unde a dus lupte grele la sfârșitul lunii martie, pentru cucerirea cotei 1221. Ulterior, a luptat pentru cucerirea creștelor Munților Tatra Mică, apoi în zona Trenčianske Teplice, la începutul lunii aprilie, iar la sfârșitul aceleiași luni soldații români luptau pe culmile Carpaților Albi. Ajunse în Cehia, trupele trecuseră râul Morava și se aflau în drum spre Praga când a fost încheiat armistițiul, la 9 mai 1945. Războiul s-a oprit, iar Regimentul 35 infanterie a staționat în satul Zubří, de lângă Trhová Kamenice, până în iunie, iar în cursul lunilor următoare, iulie și august, ostașii s-au întors în România, mergând pe jos și intrând în țară pe la Oradea. Abia la Apahida, lângă Cluj, militarii au urcat în trenul care i-a dus spre casele lor, în Moldova.

În memoriile sale, așa cum am arătat mai sus, învățătorul Petrache Moisa a evidențiat în mod deosebit pe cei cunoscuți care au căzut în lupte, povestind în scris moartea fiecăruia. Cel dintâi a fost căpitanul Gheorghe Șerban, căzut în Ardeal, la marginea satului Jucu de Mijloc, la 11 octombrie 1944. După ce trecuse în Slovacia, sergentul major Ernest Diaconu, din Oșești - Vaslui cade răpus de gloanțe în lupta pentru cucerirea cotei 739 a muntelui Slovenský Kras, la 21 ianuarie 1945. În ziua de 12 februarie, același an, în luptele de pe valea Slatinei, un glonț l-a lovit pe sublocotenentul Nicolae Stănescu, învățător din Romanați, în luptele pentru cucerirea cotei 503, unde a murit și locotenentul Ceaușu, avocat din București; în aceeași zi a căzut și locotenentul Pericle Racoviță, învățător din Mușata-Fălciu, în luptele pentru cota 690. În satul

Kriváň, alături de locotenenții Ceașu și Racoviță, a fost înmormântat și sergentul major Filon, din Drăgești-Todirești, jud. Vaslui.

La ofensiva spre Zvolen, în zorii zilei de 19 februarie s-a remarcat acțiunea sublocotenentului Emil Luchian, din Negrești-Vaslui, comandantul companiei a VII-a, care a reușit cucerirea cotei 530, în luptele de lângă castelul Vígľaš. Tot acolo, în noaptea de 20 spre 21 februarie, au fost grav răniți căpitanul Vasile Stan și locotenentul Masgras, cel din urmă trecând la cele veșnice.

În luptele din Munții Tatra Mare, în ziua de 29 martie 1945 a căzut în zăpadă, ucis de glonț, soldatul Vasile Pântecuț, din fostul județ Fălciu, ordonanța sublocotenentului Petrache Moisa. În lupta pentru cucerirea cotei 1221 a căzut și căpitanul Dumitru Miron, învățător din județul Botoșani, iar ostașii, demoralizați, s-au retras „înapoi târându-se pe mantale, în loc de sanie, cu capul adăpostit în zăpadă”, timp în care, lovit de glonț a murit și căpitanul de artilerie Popescu, la coborârea pantei cotei 1221, „fără sanie, cu capul târâș prin zăpadă spre a ne feri de gloanțele inamice care avansaseră pe locul unde fusesem noi”, scrie autorul. Iar la 9 aprilie, în luptele de lângă Trenčín, a căzut ucis de glonț soldatul Ion Alexa, din Babadag, ordonanță a autorului.

Memoriile au fost scrise în semn de cinstire și neuitare a celor dispăruți, pentru că, așa cum preciza învățătorul Petrache Moisa în scurta prefață, „unii din ei nu s-au mai întors să-și vadă pământul scump al patriei și melegurile copilăriei! Am scris pentru ca în veci amintirea lor, pentru cei care se mai mișcă sub soare și pentru cei ce vor veni...”.

*

Manuscrisul are 37 de file, dactilografiate pe o singură parte, cu corecturile olografe ale autorului, fiind redactat cu numeroase prescurtări, în special pentru termenii din domeniul militar, drept care am făcut întregirile cuvenite în mod tacit, pentru realizarea unui text mai ușor de citit, adaptat normelor ortografice actuale. De asemenea, pentru că autorul a folosit deopotrivă cifre arabe și romane pentru indicarea lunii, am procedat la uniformizarea datării lunii prin cifre romane. Numele de locuri și localități au fost actualizate, cu câteva excepții (neputând fi identificate), cele mai multe fiind în limba slovacă, urmate de cele în limbile maghiară și cehă. Am adăugat note de subsol, utilizând atât volumul memoriilor de război al lui Costachi

Mîndru³, *Zi și noapte*, din care autorul precizează că s-a folosit „în redarea unor amănunte”, precum jurnalele de operații ale Diviziei 21 infanterie și anexele grafice, cât și alte lucrări memorialistice ale participanților la campania din Vest, pentru o perspectivă mai coerentă a relatărilor de pe front, acestea fiind situate în context mai larg.

*

*   *

MEMORII DE RĂZBOI, 23.VIII.1944 - 9.V.1945

Relatări de acum 35 de ani⁴ [ale] unuia dintre supraviețuitori, care luptând alături de moldovenii fostelor județe Vaslui, Fălciu, Tutova, Tecuci, Covurlui, în majoritate acoperind efectivele Regimentului 35 infanterie, Divizia 21 infanterie, s-au acoperit de glorie alături de ostașii patriei noastre, s-au avântat în marea luptă pentru eliberarea țării de sub dominația hitleristă și înfrângerea definitivă a mașinii de război naziste, 23.VIII.1944 - 9.V.1945.

I. Acțiuni ale companiei antitanc, batalionul I/35 infanterie din Divizia 21 infanterie, în luptele ofensive de pe teritoriul patriei noastre, [în perioada] 23.VIII.1944 - 25.X.1944.

23.VIII.1944 - 5.X.1944. După ascultarea proclamației către țară la un aparat de radio din Galați, 23.VIII.1944, orele 1-2 (aproximativ), a guvernului prezidat de generalul Sănătescu⁵, luând cunoștință de condițiile armistițiului încheiat cu U.R.S.S., ne-am pregătit cu însuflețire pentru războiul ce vom avea de înfruntat contra armatei

³ Costachi Mîndru, colonel în rezervă, *Zi și noapte*, București, Editura Militară, 1967, 344 pag.

⁴ În 2019 se împlinesc 75 de ani de la data scrierii memoriilor, 1979. Mulțumesc și cu acest prilej doamnei Sofica Merilă din Oșești, pentru descoperirea acestui document memorialistic.

⁵ Generalul Constantin Sănătescu, a condus Corpul 4 armată în luptele din Basarabia, Odesa și Cotul Donului; președinte al Consiliului de Miniștri (23 august - 5 decembrie 1944), șef al Marelui Stat Major (11 decembrie 1944 - 20 iunie 1945). Însă Proclamația către țară aparține regelui Mihai I, difuzată la radio în seara târzie zilei de 23 august 1944, după ce la orele 17 ordonase arestarea mareșalului Ion Antonescu (*Ibidem*, pp. 283 și 361).

hitleriste, eliberarea Ardealului și urmărirea dușmanului până la victoria finală, 9.V.1945.

Răsăritul soarelui [zilei de] 23.VIII.1944 ne-a găsit deplasați în timpul nopții din Galați în zona Braniște, pe Siret, unde Divizia 21 infanterie era în cura de regrupare și reorganizare, deci și Regimentul 35 infanterie. La reorganizare – comandantul Regimentului 35 infanterie, locotenent colonel Ghețaru Nicolae, comandantul companiei antitanc Stan Vasile, comandantul batalionului I/35 infanterie Mihăilescu Dumitru, maior, 23 a VIII-a spre 24 a VIII-a, ora 1. Ordin telefonic nr. 35336, Armata 3 către Divizia 21 infanterie (prescurtat): „Ne găsim în război cu armata germană și toate forțele armatei române încetează lupta și orice act de agresiune contra forțelor armatei sovietice”. Trecerea Siretului pe la Șendreni, zona de regrupare Chițcani - Tichilești, sud de Brăila. Aici rămânem [în perioada] 25 - 26.VIII.1944. Se formează gruparea „General Nasta” din Divizia 21 infanterie, batalionul 30 pionieri, subunități din Divizia munte etc. Deplasare în zona nord-est București (Țigănești), deschizând drum prin foc, în caz de atac din partea trupelor germane. Itinerar: 27 a VIII-a, Bordei Verde, Rușetu, Scărlătești, General Poetaș; 28 a VIII-a, zona Albești, 20 km sud de Buzău. Se încep ciocnirile cu armata germană, care se retrăgea spre munți. Regimentul 35 infanterie făcând parte din coloana colonelului Stăncescu, comandantul Regimentului 11 dorobanți, nu întâmpină rezistență și în seara de 28.VIII.1944 ajunge în zona Pogoanele - Buzău. Se iau măsuri de apărare a acestei zone. Regimentul 35 infanterie, ambele batalioane și compania antitanc apără fără gând de retragere marginea [de] nord-vest a satului Pogoanele, călare pe șoseaua Buzău - Pogoanele, Pogoanele - Brădianu. Tunurile antitanc ale companiei antitanc, Regimentul 35 infanterie, [erau] amplasate pe ambele șosele, în apărare folosind proiectile de ruptură sau explozive, după situația tactică. Au fost ciocniri, chiar lupte grele în această zonă, în sectorul Regimentelor 24 infanterie și 11 dorobanți, încununate de succes prin capitulare-predare. Regimentul 35 infanterie a participat la dezarmare după un schimb de „parlamentări”. Divizia 21 infanterie capturează în zona Pogoanele 3600 prizonieri, 1500 puști, 520 pistoale, 62 mitraliere, 4 tunuri antitanc, 16 camioane etc.

În seara zilei de 1 septembrie 1944, Divizia 21 infanterie, în deplasare de la Pogoanele ajunge în zona Gherghița, județul Prahova, iar Regimentul 35 infanterie este cartiruit în satul Olarii Vechi, fiind ultima deplasare în cadrul „Grupării Nasta”. În acest sat am rămas pentru instrucție, reorganizare, completare de armament, echipament etc., până la 25 septembrie 1944. În timpul liber, mă deplasam la unele gospodării care aveau radio, unde ascultam știrile cu privire la mersul operațiunilor militare în Ardeal.

De la familie nu aveam vești de 2 - 3 săptămâni. Soția mea, Maria P. Moisa, era refugiată din Oșești - Vaslui la Sebiș - Arad. Se făceau comunicări că elevii Școlii militare – ofițeri [în] rezervă, Înău – duc lupte crâncene cu armatele hortisto-hitleriste și

că Sebișul - Arad a fost temporar ocupat de trupele dușmane. Deci, întrebare? Unde îmi este acum – 6 septembrie 1944 – familia? Câte ipoteze mi-am creat în nopțile lui septembrie 1944 la Olari! Unele cu rezolvări triste, altele mai optimiste! La Oșești – gospodăria părăsită – nici o veste!... Soția și copiii în refugiu! Sebișul ocupat vremelnic, dar în cele din urmă eliberat de bravii ostași ai armatei noastre... Mă uitam la fotografiile celor dragi întrebându-mă: Ce-o fi făcând Maria? Dar Lucica, Mircea? Ce bine ar fi să fie sănătoși și mama să le poarte de grijă...! Frământărilor mele le-a pus capăt o scrisoare primită din Sebiș în jur de 15 septembrie. Sunt sănătoși și s-au reîntors în Sebiș de la Vața, unde au fost evacuați în preziua operațiunilor militare din zonă. Le-am răspuns, comunicându-le noua adresă cu numărul oficiului poștal militar. Mai avem greutăți de învins: ei să se întoarcă acasă la Oșești, eu să plec înainte pentru urmărirea și nimicirea mașinii de război naziste. Deci, hotărât, tot înainte! Și după victorie să ne revedem sănătoși!... La reorganizarea Regimentului 35 infanterie, comandantul regimentului locotenent colonel Ghețaru Nicolae, comandantul batalionului I/35 infanterie maior Mihăilescu Dumitru, comandantul batalionului II maior Ionescu, comandantul companiei antitanc căpitan Stan Vasile, comandantul plutonului antitanc elev plutonier T. R. Moisa N. Petrachi, propus de avansare la gradul de sublocotenent în rezervă, și Nistor D. Ion sublocotenent în rezervă, în vederea pregătirii pentru luptele grele din Ardeal. Mă gândeam cu mândrie că în Primul Război Mondial tatăl meu N. A. Moisa a fost caporal de artilerie, Regimentul 24 artilerie, garnizoana Roman, luptând la Mărășești, Mărăști și Oituz, iar mie tot la artilerie, dar la infanterie, îmi revine sarcina să lupt contra mașinii de război germane, pentru eliberarea patriei de cotropitorii fasciști. Cu încredere și nerăbdare așteptam toți clipa încheștării, cu speranța că mulți dintre noi vor avea fericirea să vadă ziua victoriei.

Pășesc cu încredere nețârmurită că printre cei norocoși voi fi și eu... „M-oi întoarce în veselie să sărut al tău pământ”... Ce-am sperat, s-a adevărit... azi, scriu aceste rânduri!

Pe ziua de 25.IX.1944, orele 10, s-a primit ordin pentru deplasare către gara Brazi, în vederea îmbarcării pentru front. Îmbarcarea s-a efectuat noaptea, 25 - 26 septembrie, și în zorii zilei garnitura s-a pus în mișcare pe valea Prahovei, cu direcția Mediaș - Copșa Mică. Frumoase, pitorești meleaguri, dar cine știe care dintre noi vor avea fericirea să le revadă în zile de pace. Către Predeal, îmi răsună în minte cântecul:

Treceți batalioane române Carpații,
 La arme cu frunze și flori;
 Ne-așteaptă izbânda, ne-așteaptă și frații
 Cu inima la trecători!...
 Ne-așteaptă izbânda, ne-așteaptă și frații
 Cu inima la trecători!...

Această melodie îmi reînvie în minte din clasa a II-a primară, școala Oșești, învățată la orele de „cânt” și auzită la oamenii din sat care au luptat în Primul Război

Mondial, printre care și tatăl meu (decedat la 16.X.1971), caporal de artilerie Nicolae Moisa. Au trecut Carpații batalioanele române și-au dezrobii Ardealul de stăpânirea habsburgică, în 1916-1918. Acum, trecem noi, fiii celor de-atunci și nu ne vom lăsa mai prejos. Vom elibera Ardealul de sub dominația hortisto-hitleristă. Cu asemenea gânduri și discutând cu soldații și ofițerii din vagoanele apropiate, trecând prin stațiile principale: Brașov, Baraolt, Vânători, Sighișoara, ajungem în zona Mediaș și debarcăm la Copșa-Mică.

5.X.1944. Luptele din Ardeal. Înainte de sosirea Regimentului 35 infanterie, Divizia 21 infanterie compusă din Regimentele 11 dorobanți (Siret), 24 infanterie, recruți și coloane (detașamente) de la părțile sedentare respective, având punctul de comandă la Valea Izvoarelor ocupă dispozitiv de luptă în Poiana Sânpaul - Chirileul pentru forțarea trecerii Mureșului pe axul de atac Dealul Raput, Vaideiul, Petea de Câmpie. Lupte grele, pierderi mari, 20 - 22 septembrie. La 23 septembrie, din efectivul de 4 batalioane (2/24 Infanterie și 2/35 Infanterie) nu se putea organiza un batalion. Până la 4 a X-a, Divizia 21 infanterie cu punctul de comandă la Cipău pe Mureș conduce lupte grele din zona Oarba de Mureș. În aceste lupte grele au căzut mulți morți și răniți, printre care și din Oșești: Aruxandei V. Constantin, prieten din copilărie, [din Regimentul] 24 infanterie și sergent major Diaconu Ernest din Regimentul 35 infanterie, recruți, răniți... Divizia 21 infanterie se deplasează spre vest pe itinerariul Cipău - Cucerdea - Târnăveni, pentru ca în dimineața zilei de 5 a X-a să se afle în raionul Crăiești - Adămuș - Cornești. În această zonă, ne-am contopit cu efectivele ce mai rămăseseră din batalionul de recruți și sub comanda locotinentului colonel Ghețaru Nicolae, Regimentul 35 infanterie începe acțiunile ofensive. Din această zonă se face deplasarea spre zona Călărași, lângă Turda. Deplasarea se face greu din cauza noroiului și a ploii. Pe 7 a X-a, punctul de comandă al Diviziei 21 infanterie ajunge la Călărași și pe 8 a X-a Regimentul 35 infanterie, Divizia 21 infanterie face parte din Armata 3 și în dimineața zilei de 9 a X-a atacă pe direcția Câmpia Turzii - Cojocna, pe partea estică a C.F.R. De-acum, Regimentul 35 infanterie trece în întregime unit cu recruții sub comanda tactică operativă a Diviziei 21 infanterie cu 2 batalioane – compania antitanc și compania 120 mm – plutonul I antitanc este afectat batalionului I/35 infanterie și plutonul II antitanc batalionului II/35 infanterie. Obiectiv de atins pe 9 a X-a, prima fază: dealul Podul Băraților. Până la căderea serii, batalionul I/35 infanterie cu plutonul I antitanc ajunge pe Dealul Stârcului, iar batalionul II/35 infanterie pe dealul Podul Băraților. Regimentul 35 infanterie fiind la prima acțiune are și pierderi, un subofițer mort, un ofițer și șase soldați răniți. Se capturează 21 de prizonieri și o mare cantitate de armament.

10.X.1944. Inamicul a fost nevoit să cedeze linia Arieșului și să se organizeze cu linia de apărare pe înălțimile [de la] sud de Someșul Mic și de șoseaua Mociu - Apahida, ținând sub ocupație rocada Cluj - Dej. Față de această situație, Divizia 21 infanterie primește ordin să continue înaintarea pentru a pune stăpânire pe creasta Dealului Gherii, Halta Bojul, împingând recunoașteri pe direcția Corpadia până la șoseaua Mociu - Apahida. Dispozitiv, Regimentele 35 infanterie și 11 dorobanți în prima linie și 24 infanterie, [în] rezervă. Batalionul I/35 infanterie cu plutonul antitanc este vârf de avangardă a Diviziei. Comandantul batalionului I/35 infanterie Mihăilescu Dumitru, comandantul companiei Șerban Gheorghe, căpitan, comandantul companiei II Chiriță, căpitan, comandantul companiei locotinent Suruceanu Gheorghe, comandantul plutonului antitanc elev plutonier T. R. Moisa N. Petrache, având comandanți de tunuri pe: sergent Condurache Vasile din Căzănești - Negrești, Vaslui, sergent Bujor I. Ștefan din Tecuci și Toma, sergent din Muntenești - Bârzești - Ștefan cel Mare, jud. Vaslui. Se reia urmărirea în zorii zilei de 10.X.1944 și astfel, la orele 10.30, se pune stăpânire pe înălțimea Dealul Glodului, întâlnindu-se rezistențe slabe din partea inamicului. Elementele înaintate ale companiei a III-a și companiei I, 35 infanterie, care formau avangarda Diviziei 21 infanterie, au intrat în satul Cojocna. A fost prima localitate din teritoriul vremelnice ocupat de hortiști eliberată de divizia noastră. Bucuria localnicilor întrece puterea de exprimare în scris a scenelor... Brațele ofițerilor și soldaților sunt încărcate de flori, iar sacii de merinde cu pită, slană și pălincă. Peste tot, entuziasm de fericire, bucurie de nespuse că ostașii români, prin lupte grele, au reușit să-i dezrobească de stăpânirea vremelnice hortistă. Lacrimile de bucurie ale sătenilor din Cojocna ne fac să uităm greutățile prin care am trecut și fiecare dintre cei prezenți se angajează să lupte cu și mai mare avânt pentru eliberarea Ardealului. Suntem printre primii care au depășit linia de demarcație, pășind spre Ardealul de nord. Atmosfera creată de cele arătate succint mai sus a făcut ca batalionul I/35 infanterie să pornească într-un iureș crescând pantele înălțimii, la sud de Corpadea, unde este primit cu focuri de armament automat și aruncătoare. Plutonul I antitanc, urmând axul batalionului I/35 Infanterie încearcă cu cele trei tunuri să urce pante urmând a trece printr-un grup de case al cărui nume îmi scapă. Un om din acest sat m-a informat că Corpadea este înțesată de nemți și maghiari. Auzind luptele la care se angajase batalionul I/35 infanterie, am încercat deplasarea cu tunurile împachetate, marș de apropiere. Mai jos, voi arăta amănunțit acțiunea batalionului I/35 Infanterie, a plutonului I antitanc și a Regimentului 35 infanterie cu batalionul II.

Batalionul I/35 infanterie înflăcărat de primire, manifestarea frățească, de profundă mulțumire a localnicilor din Cojocna, dornici de răzbunare se pare (așa am gândit și îmi amintesc și azi), ei nu s-au identificat cu misiunea tactică încredințată de Divizia 21 infanterie „vârf de avangardă”. Într-un iureș, fără a se încadra tipic în misiunea încredințată, s-a avântat spre înălțimi, cota 435 vest de Corpadia, Fața Petrii 460 etc., și în după-amiaza zilei de 10 octombrie aproximativ orele 17, se angajează în

lupte cu inamicul fără a comunica Diviziei 21 situația tactică. La cele de mai sus, se adaugă că lupta s-a angajat cu inamicul fără legături cu spatele și flancurile. În fruntea batalionului I/35 infanterie se afla compania a III-a de sub comanda bravului locotenent Suruceanu Gheorghe. Noaptea de 10 octombrie spre 11 octombrie, 1944, a fost cea mai critică pentru acest batalion; fără legături, fără sprijin de artilerie, antitanc sau 120 mm, și în fața unui inamic a cărui forță organizare nu se cunoștea. Punctul de comandă al Regimentului 35 infanterie, comandant locotenent colonel Ghețaru Nicolae, împreună cu batalionul II/35 infanterie se afla la cota 435. Fără a ști de soarta batalionului I, fără a cunoaște angajarea batalionului I de la vest de Corpadia, înainte de căderea seriei, Divizia 21 infanterie ordonă Regimentului 35 infanterie să continue înaintarea pentru a ajunge cu ambele batalioane pe Someș, între Jucu de Mijloc și păduricea de la 1,5 km nord-vest, Dealul Contenitul. Legăturile telefonice între divizie și Regimentul 35 infanterie erau foarte anevoioase, aproape inexistente. Singura legătură s-a făcut către miezul nopții, printr-un ofițer călăreț. Regimentul 35 infanterie nu avea știri în acea noapte de la batalionul I. De la punctul de comandă al diviziei la punctul de comandă al Regimentului 35 infanterie drumul era foarte anevoios, fiind bătut cu foc de branduri și armament automat, deoarece a doua seară nu s-a mai putut face legătura cu Regimentul 35 infanterie, ci numai cu 11 dorobanți, care se afla la nord-est de Corpadia, cota 455. Legătura cu Regimentul 35 infanterie s-a făcut abia către ora 2, pe 11.X.1944. Se afla la cota 460, sud-vest [de] satul Corpadia, dar nu cunoștea precis situația batalionului I din avangardă, iar batalionul II, compania antitanc, 120 mm, se aflau în dispozitiv de apărare-staționare. Regimentul 35 infanterie, prin ofițerul de legătură trimis de Divizia 21 infanterie, primește ordin să înainteze spre vest de Someș, punând stăpânire cu ambele batalioane în linia I, pe satele Jucul de Mijloc și Jucul de Sus. Pe timpul nopții, 10-11 a X-a, batalionul I/35 infanterie continuă înaintarea ajungând pe înălțimile Dealului Contenitul și în zorii zilei trece Someșul Mic cu tot armamentul automat și o parte din armamentul anticar.

Vom reveni cu unele amănunte pe baza celor ce-mi amintesc și a celor relatate în memoriile de război, *Zi și noapte*, ale colonelului în rezervă Mîndru Costachi, care în acea vreme având gradul de căpitan, deținea funcția de șef birou operații, Divizia 21 infanterie, privind acțiunile îndrăznețe ale batalionului I/35 infanterie.

În noaptea de 10-11.X.1944, batalionul I/35 infanterie, deși sleit de putere prin urcușul a numeroase pante lunecoase, mocirloase pe distanțe de peste 25 km, în prima parte a nopții se pregătește să atace rezistența inamicului de pe Dealul Cărligăturii, cota 431, unde, după spusele localnicilor, inamicul se organizase la teren spre a proteja în retragere șoseaua Apahida - Mociu. Ar fi fost necesare ore de odihnă, dar situația tactică creată cerea rezolvarea urgentă spre a nu da răgaz inamicului să se organizeze la teren.

Cu ajutorul unor localnici din Corpadia, care doseau vite pe câmp de teama inamicului care lupta în retragere, s-au identificat rezistențele dușmane: Dealul Cârligăturii cota 431, în fruntea batalionului I se afla compania a III-a de sub comanda locotenentului Suruceanu Gheorghe, cu plutonul sublocotenentului Ichim Constantin, vârf de avangardă și grupa sergentului Ionescu Dumitru care descoperă inamicul. Sublocotenent Ichim Constantin capturează două camioane și circa 70 militari hitleriști. Locotenentul Suruceanu se informează de la localnici și prizonieri că se află în spatele unei rezistențe inamice și chiar amplasamente de artilerie. Întreaga companie a III-a cu greu urcă spre creastă și de la marginea pădurii este primită cu foc de armă automată. Era un post de observare dușman. Compania primește ordin de la batalion să se oprească, pentru regrouparea efectivelor. Ordinul batalionului era justificat, dar situația tactică creată cerea o altă rezolvare urgentă; atac în zori de ziuă asupra unui inamic organizat dar care nu era încă alarmat și gata de luptă. Locotenent Suruceanu Gheorghe nu pierde ocazia oferită folosind și întâlnirea cu compania I sub comanda căpitanului Șerban Gheorghe; iau hotărârea să atace pe propria lor răspundere înălțimile: culmea Dealul Contentului, compania a III-a atacă către baliza cu cota 465 și compania I către pădurea Cioara. În zorii zilei de 11-10 [octombrie], cele două companii coborând pe valea Someșului la comanda: „Puneți baioneta la asalt”, în strigăte de „Ura-ura”, bravii ostași ai batalionului I/35 infanterie din avangarda Diviziei 21 infanterie surprind un divizion de artilerie hortist. În aceste momente iau naștere cele mai dramatice și mai rar întâlnite forme de întâlnire cu adversarul: lupta apropiată a artileriștilor hortiști cu infanteria batalionului I în marș de asalt. A trebuit luptă crâncenă corp la corp pe tunuri, până au capitulat. Tot sergentul Ionescu Dumitru a început lupta, începând cu tunurile de la bateria din dreapta. În timpul luptelor, tunurile neangajate în lupta apropiată executau trageri asupra infanteriștilor, la gura țevii directe. În acest moment, din marginea pădurii Cioara ies la contraatac conducătorii și grupurile de comandă ale bateriilor dușmane. Se încinge luptă aprigă la baionetă. De dincolo de Someș trag la vedere alte tunuri dușmane. Lupta e grea...! Deși oboșiți după 35-40 km parcurși prin ploaie, noroi și noapte nedormită, tot în înaintare bravii noștri ostași în frunte cu locotenent Suruceanu Gheorghe și căpitanul Șerban Gheorghe reușesc să pună la tăcere totul și să captureze 185 prizonieri, 10 tunuri cu atelajele lor, muniții, echipament, hrană. Tot compania locotenentului Suruceanu Gheorghe a mai cucerit prin lupte grele două piese de artilerie amplasate lângă șoseaua Apahida - Mociu, cu ajutorul mitralieriștilor de la compania a IV-a. Din urmă au sosit efectivele Regimentului 35 infanterie, companiei a II-a, cu punctul de comandă al batalionului I și batalionului II, cu companiile antitanc și 120 mm și punctul de comandă al Regimentului 35 infanterie, urmând a executa trecerea Someșului prin vad. Pod umblător nu exista. De remarcat: infanteriștii batalionului I au folosit tunurile capturate și muniții spre a executa trageri la vedere, directe contra adversarului care ar fi putut contraataca trupele noastre, în trecere peste Someș. La trecerea peste celălalt mal, am primit ajutor prețios din partea locuitorilor din Jucul de

Mijloc, care cunoșteau adâncimea vadului și ne-au pus la dispoziție care cu boi și bivoli pentru muniții și materiale. În felul acesta, pe 11.X.1944 întreg Regimentul 35 infanterie reia înaintarea la vest de Someș, cu misiune de a ocupa cota 413.

11.X.1944, moartea vitejească a bravului căpitan Șerban Gheorghe, comandantul companiei I, batalionul I/35 infanterie. După trecerea Someșului Mic, batalionul I/35 infanterie cu plutonul I antitanc, având compania a III-a [în] stânga și compania I [în] dreapta în linia I și compania a II-a în linia a II-a, pe linia punctului de comandă al batalionul I și plutonului antitanc, trece la urmărirea inamicului pentru cucerirea cotei 413, având a trece prin satul Jucu de Mijloc. Regimentul 35 infanterie înaintează cu ambele batalioane în linie, batalionul II/35 infanterie fiind înspre dreapta satului. Inamicul se află organizat la piciorul pantei cu cota 413, dincolo de calea ferată Apahida - Dej, în spirală. La desfășurarea în trăgători către satul Jucu de Mijloc a companiei a III-a stânga și companiei I dreapta, batalionul I/35 infanterie, inamicul execută trageri întinse de artilerie, spre a opri înaintarea trupelor noastre fără ezitare către liziera satului. Căpitanul Șerban Gheorghe, în fruntea primului pluton din compania I, încurajează ostașii extrem de obosiți, făcându-le semn cu mâna: „Înainte! Tot înainte!” Nu mai are timp să se adăpostească de șuieratul obuzelor. Când mai erau aproximativ 400 de metri până la liziera satului, un proiectil al artileriei inamice lovește în plin pe bravul căpitan. Ostașii din apropiere au distins ultimele sale cuvinte: „Înainte băieți... Tot înainte!” Înaintarea a fost anevoioasă cu unele pierderi, în frunte cu căpitanul Șerban Gheorghe, dar la căderea serii Regimentul 35 infanterie, cu batalionul I [în] stânga și batalionul II [în] dreapta, stăpâna satul Jucu de Mijloc, având legături [în] stânga cu Divizia 9 infanterie și [în] dreapta [cu] Regimentul 11 dorobanți. Corpul neînsuflețit al bravului căpitan, prin grija batalionului, se află în cimitirul din acest sat, condus de unii ostași ai companiei I și a soldatului Dumitrașcu Ion, ordonanța sa. Cei rămași în viață, ostași ai batalionului I/Regimentul 35 infanterie au luptat cu mai multă dârzenie pentru a răzbuna moartea bravului căpitan și a dezrobi Ardealul de stăpânirea vremelnică hortistă.

Acțiunile plutonului I antitanc, Regimentul 35 infanterie, în zilele de 10 și 11.X.1944. Conform ordinelor superioare, înțelegem că inamicul se retrage fără a opune rezistențe organizate, vom avea deci ciocniri cu ariergărzile inamice. Așa cum am arătat mai sus, plutonul antitanc I tunuri 47, cu trei tunuri caută să urmeze axul de înaintare a batalionului I/35 infanterie. Infanteriștii cu armamentul lor și muniția pe servanți au folosit toate potecile și au trecut creasta culmii de la sud de Corpadia. Noi am pierdut legătura de vedere cu ei. Au rămas urmele deplasării lor. În dreapta știam că se află în deplasare către sud-vest de Corpadia punctul de comandă al Regimentul 35 Infanterie și

batalionul II/35 infanterie. Spre a fi cât mai aproape de batalionul I și spre a-l putea ajunge, mi-am propus să urc panta pe un drum care trecea printr-un grup de case. Când mă găseam cu plutonul antitanc la piciorul pantei, gata să încep urcușul, auzim peste creastă schimb de focuri, având automate și branduri de calibru unic. Am înțeles că batalionul I s-a angajat în luptă cu forțele inamice și că tunurile noastre ajunse la creastă ar putea să se achite de misiunea sa – tragere directă cu explozive. Deci, să urcăm panta împachetat până la creastă! După numai aproximativ 200 metri de urcuș pe creastă, din direcția sud-vest apare inamicul – trupe hortiste – deschizând foc asupra noastră. Dau ordin de despachetare, caii se adăpostesc prin grija conductorilor, prin niște viroage către în afară. Servanții de la tunuri se răspândesc în trăgători, căutând a se feri de gloanțele inamice. Se apropia căderea serii. Îmi era teamă de un atac inamic prin surprindere din stânga. La dreapta era regimentul nostru, deci legătura cu dâșii, să raportez situația ce s-a creat! Între timp, comandanții de tunuri au pus piesele în bătaie, ocupând locuri de tragere – pentru tragere – directe. Cu o parte din servanți și conductorii am făcut front spre stânga spre a para un eventual atac hortist. De la punctul de comandă, Regimentul 35 infanterie, unde se afla și comandantul companiei antitanc, căpitan Stan Vasile, primesc ordin: „Plutonul antitanc rămâne în dispozitiv de apărare până la căderea serii, după care se va încolona pe itinerariul batalionului II/Regimentul 35 infanterie care se află la dreapta în staționare. În cazul unui atac prin surprindere de front sau stânga, va fi despresurată de compania a V-a/batalionul II. Nu trage cu tunurile spre a nu fi reperate de inamic. Face uz de focul armelor portative, fără a consuma prea multe muniții. Aveți mare grijă de cai!” La căderea serii am executat deplasarea. N-am avut pierderi, s-au făcut numai schimb de focuri și am primit lovituri de branduri, fără efect distrugător. În noaptea de 10-11 a X-a am fost gata de deplasare și actele de bravură ale companiei a III-a și companiei I le-am arătat mai sus. În zorii zilei de 11.X.1944 am trecut Someșul Mic prin vad. În cursul zilei de 11 a X-a, Regimentul 35 infanterie cu ambele batalioane în linie își ia toate măsurile de apărare împotriva contraatacurilor inamice care erau de așteptat. Plutonul I antitanc, în cadrul batalionul I/35 infanterie, primește misiunea de luptă. În caz de contraatac, trageri de oprire cu proiectile explozive și misiunea permanentă antitanc contra mecanismelor de pe șoseaua Apahida - Mociu - Reghin. În această zi, tunarii plutonului I antitanc comandanți de tunuri fiind: sergent Condurache Vasile cu domiciliul la această dată în satul Căzănești - Negrești, jud. Vaslui, Bujor I. Ștefan din părțile fostului județ Tecuci, Toma din satul Muntenești - Bârzești, com. Ștefan cel Mare, Vaslui, au răzburat pe camarazii lor căzuți la datorie în noaptea trecută. Din locuri de tragere bine alese am distrus multe mecanizate inamice, care se retrăgeau pe șoseaua din sectorul batalionului I și a Regimentul 35 infanterie În această luptă s-a evidențiat în mod deosebit sergent Condurache Vasile, care, prin lovituri bine ochite de dânsul, a distrus mai multe mecanizate-tanchete inamice.

După 11 a X-a se dau lupte grele în raionul Răscruți⁶. Batalionul I/35 infanterie atacă pe direcția cota 413 nord, Jucu de Mijloc, Dealul Chiscioară cota 460, Dăbâca. Ziua de 13 a X-a este una din cele mai grele. Regimentul 35 Infanterie are pierderi peste 100 de ostași, batalionul I rămâne cu un efectiv de 174 ostași.

În ziua de 14.X.1944 se ajunge la Răscruți – podul peste râul Borșa distrus și locurile de trecere prin vad minate de inamic. Pionierii noștri deschid un culoar, prin deminare prin vad. Victimă a exploziei unei mine a fost și căruța unde se afla medicul căpitan dr. Mihăilescu. Se continuă înaintarea pe 15 a X-a, orele 6,30, pe distanța de 30 km către munții Mezeș. În zorii zilei de 16 a X-a se continuă înaintarea prin pasul Surduc, între munții Mezeș și Lăpuș, spre a ajunge în zona Jibou. Regimentul 35 infanterie cu ambele batalioane în linie, deși în eșalonul 2 al diviziei este oprit de rezistențe inamice la doi km nord-vest de satul Checheș. În zona Diviziei 21 infanterie sosesc detașamente de la partea sedentară, 58 ofițeri, 71 subofițeri și 1297 trupă. Mă revăd cu colegul și prietenul Coatu Constantin, sublocotenent în rezervă, pe care nu-l mai revăzusem din august 1943, când s-a încheiat perioada de instruire a recruților la Cetatea Albă. Este repartizat comandantul plutonului companiei a II-a, batalionul I/35 infanterie – deci ne vom vedea mai des în cursul acțiunilor. Pe 17 a X-a, Regimentul 35 infanterie depășind Regimentul 11 dorobanți către orele 21 pune stăpânire pe satul Săbătiș. Inamicul folosea obstacolul natural, culmile munților Făget spre a opri înaintarea trupelor române și sovietice spre Tisa Superioară. Pe 19 a X-a, ambele batalioane ale Regimentului 35 Infanterie sprijinite de focul artileriei au misiunea să depășească pădurea Metișului spre Satu Mare. Ordinul este contrasemnat și se schimbă axul de atac spre vest: Bicz - Carei. Pe 21-22 a X-a, Regimentul 35 infanterie luptă pentru zdrobirea rezistențelor la vest de satul Beltiug și pe 22-23 a X-a eliberează satul Piscari și se îndreaptă spre Terebești. S-a atacat noaptea de către batalionul II sub comanda căpitanului Ionescu – brav luptător! La atacul batalionului II, companiei a VI-a îi revine sarcina cea mai importantă. Se achită în mod curajos locotenent Ion Croitoru care, prins în snopul ucigaș al unei mitraliere inamice, cade la datorie pe 23 a X-a. Se continuă înaintarea pe direcția Moftinul Mare și peste graniță, în Ungaria, [spre] Vállaj - Mérk. După 30 de zile și nopți fără odihnă, marșuri istovitoare, lupte crâncene, pierderi sângeroase, dar și izbânzii răsunătoare, în seara zilei de 25 a X-a, 1944, am ajuns dincolo de granița de nord-vest a țării, în Ungaria. Armata 4 citează prin Ordinul de zi nr. 425, faptele de arme ale Regimentelelor 35, 24 [infanterie] și 11 dorobanți, care s-au acoperit de glorie sub comanda generalului Dumitru Polihron luptând pentru eliberarea

⁶ Vezi și relatarea detaliată a colonelului (r.) Gheorghe Mateescu, pe atunci șef al biroului operații al Diviziei 20 infanterie, *Ore hotărâtoare, pe Valea Someșului Mic*, în vol. *Zile de front. Povestesc veteranii*, București, Editura Militară, 1985, p. 32-66.

Ardealului și apoi Ordin de zi nr. 73 din 25 a X-a al Divizia 21 infanterie către ostașii ce-au luptat.

II. Acțiuni peste granițele patriei

a) Luptele pentru eliberarea Ungariei. Granița de vest s-a trecut fără lupte grele, pe nesimțite. Localnicii ne-au primit pretutindeni în haine de sărbătoare, făcându-ne semn cu mâna de „Bun venit” și servindu-ne cu fructe. După rezistențe slabe, după zile de marș, oboseală, la data de 31.X.1944 primele elemente ale avangărzii batalionului I din Regimentul 35 infanterie ajung pe malul stâng al Tisei. Fac o paranteză, spre a arăta că de la data de 22 a X-a n-am mai putut lua parte la acțiunile batalionului I/35 infanterie, unde plutonul anticar era afectat ca armament de însoțire, în prima linie. Comandantul companiei anticar, căpitanul Stan Vasile, uitându-se la mine, a observat schimbări și manifestări deosebite. Nu-mi dădeam seama; mă simțeam foarte obosit și nu mai aveam poftă de nimic, inclusiv „apetit” pentru mâncare. Paloarea feței și culoarea ochilor l-au uimit pe comandantul companiei și a zis: „Ești bolnav de icter (gălbănare). Pleci la trenul de luptă, iar comanda plutonului revine încheietorului de pluton”. Prin grija serviciului medical de acolo am primit tratament și prin odihnă, regim alimentar sever – numai lapte și pâine prăjită – am reușit să-mi recapăt forțele. Cu trenul de luptă m-am deplasat pe șoseaua Carei - Urziceni - Vállaj, primul sat din Ungaria unde am poposit câteva ore în noaptea de 25-26 a X-a. A doua zi, s-a continuat deplasarea spre Mérk - Fábíánháza. În urma Regimentului 35 infanterie era Regimentele 11 dorobanți și 24 infanterie în hărțuiele cu inamicul, se aflau la dreapta pe direcția malului stâng al Tisei - zona Dombrád. Către data de 1.XI.1944, trenul de luptă al Regimentului 35 infanterie, unde mă aflam în convalescență, a poposit la Nyíregyháza, iar trupe operative la Dombrád, având ordin să se organizeze în defensivă, pe malul stâng al Tisei, fără gând de retragere. După data de 8.XI.1944, biroul operativ al batalionului I/35 infanterie, cu avizul medicului, dădu ordin scris să plec împreună cu alți ofițeri către înapoi, la Zaláu, unde Divizia 21 infanterie formase un batalion de trei companii, pentru instruirea efectivelor ce vor fi trimise în zona operativă. Compania 35 infanterie se afla sub comanda locotenent în rezervă Mandache, din jud. Râmnicu-Sărat, învățător, iar eu, cu sublocotenent în rezervă Zaharia Mihai, eram comandanți de plutoane. La data de 26 a XI-a, tot efectivul se pune în marș spre front, spre a completa pierderile. Ajungem trenurile de luptă aproape de Tiszalök și noaptea trecem Tisa pe podul de vase. Divizia 21 infanterie se afla în lupte crâncene în zona Megyaszó. Regimentul 35 infanterie, cu batalionul II [în] stânga și batalionul I [în] dreapta, sunt angajate cu inamicul pe direcția Majos-psz., est [de] Megyaszó, șoseaua Monok - Retföldek⁷. Repartizările cu efectivele din compania 35 infanterie Zaláu se fac în

⁷ Costachi Mîndru, *op. cit.*, p. 129, fig. 6 – atacul Diviziei 21 infanterie la est de valea Hornádului.

noaptea de 31 noiembrie spre 1 decembrie 1944 și rămân pentru continuarea convalescenței comandantul trenului de luptă [al] batalionului II până la 19.I.1945, unde se aflau și căruțele companiei anticar puse sub comanda plutonierului activ Turcu, din Moara Greci, Vaslui. Cunosc luptele crâncene duse de batalionul I/Regimentul 35 infanterie unde acționa și plutonul anticar, din spusele celor ce primeau muniții de la căruțele ce se deplasau noaptea sub comanda mea, în nenumărate rânduri. La data când scriu, după 35 de ani, le identific cu ajutorul lucrării memoriilor de război, *Zi și noapte*, a colonelului în rezervă Mîndru Costachi, care era șeful biroului operații al Diviziei 21 infanterie. În primele zile ale lunii decembrie, se dau lupte grele între [râurile] Bodrog și Hornád⁸. De trei zile, trupele victorioase de pe valea Hornádului mășăluiesc spre Bódvaszilás spre a schimba trupele sovietice care stăpâneau culmea Alsó-hegy. În noaptea de 18 spre 19 decembrie, unitățile sovietice urmau să forțeze râul Turna și să intre la piciorul pantei în unghiul mort, al observației inamicului. Se atacă împreună și înlocuirea se face din mers. Regimentul 35 infanterie ia dispozitiv în satul Görgő și 24 infanterie [în] Szádalmás, în raionul Jablonov, unde este punctul de comandă al Diviziei 21 infanterie. Trenurile de luptă ajungeau în jur de 20 a XII-a la Bódvaszilás și de-aici transportau hrana trupei și muniții pe valea Turnei, unde sunt lupte grele care culminează cu ofensiva de la 20-23.I.1945 a Diviziei 21 infanterie. Alsó-hegy (Muntele de Jos) este o parte din Munții Metalici Slovaci, de unde izvorăsc: Hronul spre vest, Bodrogul și Turna spre est, care se varsă în Hornád. De la poalele acestui munte care se află nord-vest de Bódvaszilás, am găsit furaje suficiente pentru caii trenurilor de luptă ale Regimentul 35 infanterie. De adăpost, hrană și aprovizionare cu muniții m-am achitat în mod conștiincios, deplasându-mă acolo unde situația cerea. Sărbătorile de iarnă 1944 și Anul Nou 1945 le-am petrecut în această localitate, deplasându-mă la unitățile din linia I, zona Jablonov⁹.

Recunoștință: monumentul ridicat la Megyászó - Ungaria pentru ostașii Diviziei 21 infanterie căzuți la datorie, în luptele din Ungaria¹⁰.

⁸ „În linii mari, terenul din acea parte a teatrului de acțiuni militare se prezintă sub forma unui podiș – cum ar fi cel al Bucegilor, păstrând bineînțeles proporția înălțimilor – care cuprinde în interiorul său o depresiune, ca o covată vastă, mărginită la est de masivul împădurit Hegyálja și la vest de culmea continuă și lungă de peste 20-30 km de pe malul stâng al râului Hernád” (*ibidem*, p. 135).

⁹ Pentru descrierea luptelor din zona Alsó-hegy – Jablonov, vezi și *ibidem*, pp. 151 (fig. 8) – 161.

¹⁰ Pe monumentul din Megyászó, unde au fost lupte la 29-30 noiembrie 1944, se află înscripția: „În amintirea eroilor români care au luptat pentru eliberarea țării noastre” (Alesandru Dușu ș.a., *op. cit.*, p. 282).

b) Luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei (20.I.1945 - 10.V.1945). Având funcția de adjutant al batalionului I/35 infanterie, Divizia 21 [infanterie], la trecerea către vest a râului Hornád se încheie acțiunile pentru eliberarea Ungariei și trupele române se află la granița de est a Slovaciei. Până la 29 a XII-a se dau lupte grele pe râul Turna. Inamicul vrea să despresoare șoseaua Jablonov – Hárskút ocupată de Divizia 9 infanterie și Divizia 21 infanterie, Regimentele 11 dorobanți și 24 infanterie. Ultima încercare, pe 1-2.I.1945 când Regimentul 35 infanterie se deplasează de la Görgő prin Jablonov și Almaș, batalionul I/35 infanterie este pus sub ordinele locotenent colonel Ciprian Ursuleac, comandantul Regimentului 11 dorobanți. Clocotește valea Turnei... ca un cazan sub presiune. Se desprind bucăți de stâncă din muntele Slovenský Kras¹¹. Se resping atacurile și Divizia 21 se organizează în apărare pe șoseaua Jablonov - Hárskút - Rožňava. Atacurile continuă în zilele următoare, până la 19.I.1945. Batalionul I/35 infanterie se afla [la] est de șosea, pe părțile abrupte ale muntelui Slovenský Kras încadrat la dreapta [de] Divizia 9 infanterie și stânga [de] batalionul II/35 infanterie. Inamicul, organizat pe cotele 739. M-am prezentat la punctul de comandă al batalionului către seara de 19.I.1945. Comandantul batalionului I, locotenent Suruceanu Gheorghe, care avusese comanda companiei a III-a în Ardeal și Ungaria, m-a primit zâmbind spunând cuvintele: „Nu fi supărat, eu te-am cerut de la punctul de comandă al regimentului”. Ne cunoșteam din garnizoana Regimentului 35 infanterie, de la instruirea recruților, cotingent 1943, din faptele din Ardeal... „cred că vom învinge”. M-am interesat de compania, batalionul și poziția inamicului. Compania I - Gânci Vasile, locotenent în rezervă, compania a II-a - locotenent în rezervă Coatu Constantin, prieten din 1931, stagiul T.R. la Regimentul 35 infanterie, compania a III-a - sublocotenent în rezervă Stănescu Nicolae, învățător din Romanțați, compania a IV-a mitralieră - Mocioală Gheorghe, sublocotenent în rezervă, învățător. Cerem de la compania I ca plutoanele din rezerva companiei să ne fie dată la punctul de comandă al batalionului pentru siguranța spatelui în timpul nopții. Mă trezesc cu plutonul comandat de sergent major Diaconu Gh. Ernest, consătean cu mine, din comuna Oșești, jud. Vaslui. Când a venit recuperat de la partea sedentară, m-a întâlnit la Bódvaszilas. Mi-a adus vești de la familie, din Oșești. Era foarte abătut; fusese rănit în Ardeal, pe Mureș și acum din nou la luptă, la granița Slovaciei. „Nu mai vedeam locurile noastre; murim pe-aici”. Am căutat să-l încurajez, să-l îmbărbătez. Agentul de legătură aduse ordin scris ca plutonul sergentului major Diaconu Ernest la orele 2,30, pe 20.I.1945, să intre în dispozitivul companiei sale de urgență. În ziua de 20 a I-a spre 21 a I-a, înspre orele 23 s-au predat batalionului II/35 infanterie 12 hitleriști, dintre care un ofițer. Către orele 2, compania a V-a, locotenent Terziman și compania a VII-a, locotenent Masgras, pătrund în dispozitivul inamic și capturează 31 de prizonieri. Către orele 6, ziua 21.I.1945,

¹¹ Parcul Național Slovac Carstic (Národný Park Slovenský Kras), în sud-estul Slovaciei, regiunea Košice.

Regimentul 35 infanterie dă ordin batalionului I să urmeze înaintarea, batalionul II îndreptându-se mai întâi spre nord-est, cota 739.

Moartea sergentului Diaconu Ernest din compania I. Batalionul I/35 infanterie atacă cu toate companiile în linie – 21.I.1945, stânga, compania a III-a, centru, compania a II-a și dreapta, compania I. Plutonul de sub comanda sergentului major Diaconu Ernest, din rezerva companiei I, primește ordin să atace prin încercuire spre est inamicul organizat pe cota 739, care era angajat de front de plutonul din compania I. Încercuirea urma să se definitiveze cu o subunitate din Divizia 9 infanterie. În încheștarea cu flancul drept și spatele inamicului de pe cota 739, sergent major Diaconu Ernest, în fruntea plutonului său, cade răpus de gloanțele ucigătoare ale unei arme automate. Divizia 9 se mișcă luptând cu rezistențe sporadice, spre șoseaua Drnava - Hárskút. S-a raportat că cei căzuți la datorie alături de sergent major Diaconu Ernest au fost îngropați la Almaș. Către orele 14,30 ale datei de 21.I.1945, rezistențele inamice sunt silite să se retragă și compania a V-a din batalionul II pătrunde în Hárskút. Se capturează 70 prizonieri, doi tunari anticar, trei bombardiere grele, 10 cărucioare brand, patru mitraliere, 1 pistol mitralieră, 30 arme, patru căruțe cu muniții, 22 de cai și o bucătărie pe roate cu bucate preparate. Se primește ordin de la comandantul Brigăzii 21 infanterie ca Regimentul 35 infanterie să rămână pe loc, preluând dispozitivul Regimentului 11 dorobanți și să facă pază garnizoanei Hárskút, noaptea spre 22 a I-a. În ziua de 23 a I-a, Corpul 6 armată dă ordin ca Divizia 21 infanterie constituindu-se ca rezervă a Armatei 4 române, urmează a se grupa în cantonamente, în raionul Lùka, Jólész (Jovice), Brzotín¹². După 5 luni de lupte grele, Divizia 21 infanterie intră în cantonamente beneficiind de adăpost și odihnă¹³. În timpul staționării s-au făcut reorganizări, completare de armament și efective etc. Către 1 februarie 1945, comandantul Regimentului 35 infanterie, locotenent colonel Rădulescu Marin,

¹² Brzotín - comună în apropiere de Rožňava, regiunea Košice, Slovacia. La 12 ianuarie 1945, Armata 4 română, respectiv Corpul 6 armată, cu diviziile 6, 18 și 21 infanterie, și Corpul 2 armată, cu diviziile 9 și 11 infanterie și Sectorul 54 sovietic, a început ofensiva de cucerire a creștelor Munților Metaliferi Slovaci, pe direcția Jablonov - Rožňava, oraș pentru cucerirea căruia s-au dus lupte grele, pe teren muntos, pădure, viscol și zăpadă mare; la 14 ianuarie, Divizia 21 infanterie a fost pusă la dispoziția Corpului 2 armată (Edgar Rădulescu, general-locotenent în rezervă, *Din jurnalul meu de front*, București, Editura Militară, 1972, p. 96-107 și p. 169 – fig. 11; Costachi Mîndru, *op. cit.*, p. 171-182; Alesandru Duțu ș.a., *op. cit.*, p. 355-356).

¹³ De la 25 octombrie 1944, când trupele Diviziei 21 au trecut granița României, și până la 23 ianuarie 1945, când s-au terminat luptele de la granița Ungariei cu Slovacia, au căzut în lupte 498 de ostași care odihnesc în 27 de cimitire (Costachi Mîndru, *op. cit.*, p.182-183)

comandantul batalionului I, locotenent Suruceanu Gheorghe, adjutant Moisa N. Petrache, compania I - comandantul companiei Gânci Vasile, locotenent în rezervă, învățător, compania a II-a - comandantul companiei Coatu Constantin, locotenent în rezervă, compania a III-a - Gorceag Arcadie, locotenent activ și sublocotenent Stănescu Nicolae, învățător, compania a IV-a - Mocioară Gheorghe, sublocotenent în rezervă, învățător, comandantul batalionul II - căpitan Stan Vasile, fost comandant al companiei anticar, la a V-a - comandantul companiei, locotenent în rezervă Masgras, comandantul companiei a VI-a - locotenent în rezervă Racoviță Pericle, compania a VII-a - comandantul Luchian Emil, sublocotenent activ, compania a VIII-a - comandantul companiei Lepădatu, locotenent, locotenent în rezervă Ceaușu, avocat din București. La 1 februarie, comandantul Armatei 4 ordonă deplasarea Divizia 21 infanterie [pe direcția] Tisovec - Rimavská Sobota - Lučenec și la 2 februarie, orele 21, să se găsească în zona Tomášovce - Vidiná, în 48 de ore. Trebuia să mășăluim, iarna, aprox. 140 de km. De acum înainte, vom lupta sub ordinul Corpului 51 sovietic și a Armatei 40 sovietice. Pe 6 a II-a, se primește ordin să ne întâlnim cu Divizia 232 sovietică și pe 7 a II-a Divizia 21 Infanterie să fie gata de atac pe direcția Podkriváň - Zvolen pe valea pârâului Slatina care [se] varsă în Hron, la sud de Zvolen. Pe acea vale este șoseaua și rețea de cale ferată. Regimentul 35 infanterie atacă la sud, către front și șoseaua cu ambele batalioane în linie. Atacul este oprit în fața satului Kriváň. Se reia atacul pe 7 a II-a, dar Regimentul 35 infanterie nu reușește să ocupe cota 528. În zilele de 8-9 a II-a se introduce Divizia 232 infanterie sovietică la stânga și se atacă din nou. Pe 10 a II-a se atacă stăpânind cotele 528, 453 în stânga Kriváňului. Pe 11 a II-a se atacă de trei ori fără a se realiza progrese din cauza organizării inamicului pe cota 503, sub valea Slatinei, a munților Javorina și la nord cotele 470-508, printre care trece șoseaua și calea ferată spre vest. Acestea erau puternic organizate de inamic și domina, prin observare spre est toate mișcărilor și acțiunile Divizia 21 infanterie. Divizia 42 sovietică avansase spre Detva.

În noaptea de 11 a II-a spre 12 a II-a, orele trei, Regimentele 11 dorobanți și 24 infanterie, prin atac de surprindere, cuceresc cotele 508 și 470, ajungând în vale, la șosea. Singurul obstacol spre a deschide calea de înaintare, era cota 503 din vest a Regimentului 35 infanterie, spre sud de valea Slatinei. După miezul nopții, batalionul II/35 infanterie se deplasează și în zorii zilei de 12 februarie ocupă baza de plecare la atac, privind panta spre cota 503. Batalionul I/35 Infanterie îl urmează, ocupând baza de plecare la atac spre stânga. Deplasarea ambelor batalioane s-a făcut anevoios: viscol, zăpadă mare, efective reduse la companie. Punctul de comandă al batalionului I, unde eram adjutant, era la înălțimea companiei din linia I. De pe cota 503 eram bătuți de foc puternic al armelor automate, mitraliere, branduri și focul făcut de patroane [cartușe]. Prin salturi, înaintăm către piciorul pantei, unde batalionul II ajunsese. Am intrat cu grupul de comandă al batalionul I în sectorul unei companii de pușcași: companiei a III-a. L-am întâlnit pe sublocotenent în rezervă Stănescu Nicolae, învățător din

Romanați, vechi cunoscut din timpul activității la Regimentul 35 infanterie. Ne-am recunoscut, și la explozia unui brand în apropiere ne-am aruncat în zăpadă. Gloanțele armelor automate, mitraliere, șuierau pe deasupra noastră. Am avut norocul că sub mine era un șanț-viroagă, astfel că făcându-mi adăpost cu coatele și genunchii, m-am îngropat în zăpadă, deci, pe moment apărat de gloanțele ucigătoare ale dușmanului. Nu același noroc a avut colegul Nicolae Stănescu. Locul unde s-a culcat era mai ridicat, cu zăpadă mai puțină și n-a putut să aibă apărare. Din multele gloanțe care mișunau pe deasupra noastră, unul a nimerit în plin pe bravul ofițer și am auzit în stânga mea la aproape doi metri: „Au, m-au lovit, măi Petrace! Tu, ostașii mei și ai lui Costică să mă răzbune!” Am făcut noi salturi spre obiectiv. Bietul Nicolae a rămas în urmă alături de alți morți și răniți din batalionul I/35 infanterie. Când am ajuns la piciorul pantei, batalionul II era în contact de front cu inamicul care apăra cu dârzenie cota 503, căutând a apăra atacul cu foc nimicitor de arme, branduri etc. Batalionul I urma să atace de front, dar mai mult de flanc către sectorul Regimentului 764 sovietic din stânga diviziei noastre. În timpul luptelor pentru cucerirea cotei 503 mă aflam la punctul de comandă al batalionului I, la telefon, spre a primi ordine și urmări și acțiunea companiei, care luase contact cu rezistențele inamice de pe cotă. S-au folosit unele din amplasamentele inamice, pentru că apărarea cotei era pe trei linii de rezistență. Prima și a doua erau părăsite și rezistau pe cota de sus. Companiile din liniile I a batalionului I aveau efective reduse, la comanda companiilor rămăseseră subofițeri sau sergenți, afară de compania a II-a [cu] locotenent de rezervă, învățător, Coatu Th. Constantin fiind și singurul ofițer în dispozitivul de atac. Au trecut 35 de ani, parcă a fost ieri și azi păstrez vie în memorie scena acțiunii pentru cucerirea cotei 503. Îl văd și acum pe bravul coleg Costică, urcând cu multă prudență spre cotă, în fruntea companiei din linia I. Îmbrăcat în cojoc alb, cu căciula îndesată pe cap. Îi urmăream mișcărilor, vocea cu care își îmbărbăta ostașii din jurul său, figura senină, încrezătoare în succes, predominantă de mustățile lungi, moldovenești și foarte atent la focul și armamentul inamicului. Când își schimba locul mai sus, emoțiile mele erau mai puternice, gândindu-mă și la unele întâmplări nefaste inerente situației în care ne aflam. A durat atacul până în jurul orelor 13. Comandantul batalionului I, locotenent Suruceanu Gheorghe, m-a lăsat la punctul de comandă și dânsul s-a fofilat spre stânga, spre a încuraja acțiunile batalionului I. Batalionul II/35 infanterie având foc puternic, pierderi grele, nu făcea progrese, erau ținuți pe loc și îngroziți de morții și răniții din jurul lor.

Moartea locotenentului Ceașu din București

După preluarea comandai de batalion, în sectorul de atac din adăpostul punctului de comandă vedeam acțiunea ambelor batalioane și mișcărilor inamice de pe cotă. Printr-un șanț de comunicație din direcția batalionului II, se lăsa la vale către piciorul pantei un

rănit, adăpostindu-se de gloanțele dușmane pe la cotituri. Îl recunosc: este locotenent în rezervă Ceaușu, din București, comandantul companiei a VIII-a, care rănit la mâna dreaptă și picior se evacua însoțit de un ostaș. Trecând pe lângă mine îmi arată rănilor, îmi spune că compania are pierderi mari, fără rezultate. Luându-ne rămas bun, îi urez însănătoșire grabnică și întoarcere din nou la luptă. Mulțumește, îmi urează succes în lupta ce urmează și mult noroc. Când a făcut saltul spre un nou adăpost, prin șanț către vale, un glonte dintr-o rafală de arme automată de pe creastă nimereste pe bravul ofițer în regiunea cervicală și sub ochii noștri își dă duhul. „M-au doborât! Luptați cu dârzenie și ne răzbunați!” La câteva zile, am auzit că a fost înmormântat în satul Kriván împreună cu sergent major Filon din satul Drăgești, Vaslui, și locotenent în rezervă Racoviță Pericle, comandantul companiei a VI-a, învățător din Mușata - Fălciu, jud. Vaslui, despre moartea căruia voi scrie mai jos.

Moartea locotenentului erou Racoviță Pericle

Atacul asupra cotei era în plină desfășurare, în sectorul batalionului/I 35 infanterie. Prin imboldul comandantului de batalion, locotenent Suruceanu Gheorghe și coordonarea locotenentului Coatu Th. Constantin, prin manevrare de flanc și la adăpostul artileriei sovietice, care la timp executa trageri precise distrugătoare, cota 503 care constituia cheia apărării inamice în acest sector este cucerită de ostașii batalionului I din Regimentul 35 infanterie, în frunte cu cei 2 ofițeri arătați mai sus¹⁴. Primul care a înfipt tricolorul victoriei pe cotă a fost frunțașul Gheorghe Vasile din compania a II-a a locotenentului Coatu. În după-amiaza zilei de 12 februarie, ne-am urcat pe cotă cu restul ostașilor din batalion și punctul de comandă, urmărind retragerea în tot sectorul Diviziei 21 infanterie către un nou sector de apărare, cota 690, Detva, tot pe valea Slatinei. La întoarcere, de la ostași din batalionul II/35 infanterie și în special din compania a VI-a am căpătat amănunte despre moartea locotenentului în rezervă erou Racoviță Pericle, care a completat cele primite la telefon de la batalionul II, în timpul atacului inamic la orele 12 a zilei de 12 februarie. Inamicul, bine organizat pe linia Detva, cota 690, este dotat cu tot felul de armament, inclusiv tunuri de asalt în linia I, care trăgeau în fundul văii spre est de poziția diviziei noastre. Compania a VI-a de sub comanda locotenentului în rezervă Racoviță Pericle se afla în dreapta batalionului II/35 infanterie, făcând legătura de vedere cu [Regimentul] 11 dorobanți din zorii zilei. Atacul batalionului III nu avansa așa cum s-a așteptat. Locotenent Racoviță s-a deplasat în sectorul de atac al companiei sale, spre a încuraja ostașii și a privi către 11 dorobanți, care era avansat către Detva. În afara mulțimii de gloanțe, proiectilelor de brand trimise de inamic de pe cota 503, mai soseau și proiectile ale tunurilor de asalt cu tragere directă. Unul dintre proiectile a explodat într-un brad din apropierea ofițerului. N-a avut timp să se adăpostească, căci una din mulțimea schijelor a lovit mortal la cap pe bravul ofițer,

¹⁴ Despre cucerirea cotei 503, vezi și Costachi Mândru, *op. cit.*, p. 197-198.

curmându-i pe loc firul vieții. Doar atât a mai spus „Băieți nu vă lăsați! Înainte!” A căzut la datorie cu gândul la soția sa, învățătoarea Tincuța, tot din Mușata - Vaslui, la fetița lui, la meleagurile copilăriei din zona Fălciului, și mulțumit că și-a făcut datoria. Corpul lui și al locotenentului Ceaușu, avocat din București, se află la cimitirul din satul Kriváň. „Nu ne vom lăsa! Vom răzbuna pe cei ce-au căzut la datorie!” Prizonierii prinși pe cota 503, în ziua de 12 februarie, au declarat că noua zonă de apărare, cota 690 Detva, este puternic întărită cu trupe aduse noaptea de la Zvolen. Au continuat lupte grele în zilele de 13-14 februarie. Pe 15 a II-a, orele 11.30, Regimentul 35 infanterie pune stăpânire pe satul Čierna [Lehota?]. Lupte grele au fost și pentru cucerirea cotei 690. La coborârea ei a fost rănit soldatul Zăru C. Alecu din compania a VIII-a, batalionul II, din comuna Oșești, jud. Vaslui, și mort bucătarul companiei care adusese hrana trupeii soldaților. În continuare, Regimentul 35 infanterie, cu batalionul I [la] dreapta, pe ziua de 18 a II-a reușește să elibereze satul Pstruša, dar inamicul are rezistențe foarte puternice pe cotele 419 - 526 - castelul Vígľaš. Suntem hărțuiți și contraatacați în mai multe rânduri de inamic. Se propune o cercetare intensă asupra tăriei inamice. Misiunea este încredințată comandantului companiei, Luchian Emil, sublocotenent activ care cunoștea bine limba și unele din tacticile de luptă nemțești.

Actul de bravură săvârșit de sublocotenent Luchian Emil, originar din Negrești - Vaslui, cu adresa necunoscută. În noaptea de 18 a II-a spre 19 a II-a, sublocotenent Luchian Emil, deși tânăr, se identifică cu misiunea primită¹⁵, și își organizează compania a VII-a în scopul tactic. Efectivele companiei erau reduse din cauza pierderilor din luptele anterioare. Efectivul unui pluton era de 25-30 de ostași; grupele în majoritate [cu] pistoale mitraliere, servanții și comandantul de grupă. Își întocmește un plan minuțios de acțiune, rezolvări de situații în diferite ipoteze tactice, având grijă ca în orice situație să dispună de compania sa și în măsură să apeleze la vecini; stânga, subunități din Regimentul 764 sovietic și dreapta, Regimentul 35 infanterie. Acțiunea s-a desfășurat pe 19 a II-a, în zorii zilei. Deci, pe linia inamică erau numai posturi de observație și pândă. Două plutoane din compania a VII-a în rezervă erau gata de luptă. Un pluton din care și-a recrutat voluntari pentru acțiune în fruntea căruia se afla însuși comandantul companiei a VII-a pornește spre linia inamică cu 5-6 soldați, cu camuflaj (halate albe și căști nemțești), prin șiretlicuri (limba germană) se apropie de un ostaș neamț, imobilizându-l. Se alarmează toată linia inamică aflată în posturi. Se începe lupta corp la corp și folosirea cătușelor spre a nu țipa cei prinși, chemând tot plutonul care se afla în apropiere către înapoi. Când s-a alarmat poziția inamică, toată compania a VII-a se afla în mâna comandantului său și vecinilor,

¹⁵ Vezi și Costachi Mîndru, *op. cit.*, p. 205. Sublocotenent Luchian Emil a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a (*ibidem*, p. 321, Anexa nr. 1).

Regimentul 764 infanterie sovietic și Regimentul 35 infanterie. Limbile (informatorii) inamice erau prinse în număr de 7-8. Întreaga poziție inamică aflată pe cota cu păduricea la sud de castel este atacată prin surprindere [de] Regimentul sovietic 764 și Regimentul 35 infanterie în frunte cu compania a VII-a. Astfel că [în] zorii zilei de 19 a II-a atacul reușește, inamicul este dat peste cap. Regimentul 35 infanterie stăpânește creasta păduricii cu cota 526 și vom lua și informații asupra inamicului. Iată ce-a putut aduce curajul, iscusința tactică, identificarea cu misiunea încredințată a tânărului sublocotenent Luchian Emil [din] jud. Vaslui, care face cinste patriei. Un ghid demn de urmat pentru generațiile tinere următoare. Pe linia arătată mai sus, ambele batalioane din Regimentul 35 infanterie au fost atacate în mai multe rânduri de forțele inamice care țineau morțiș să stăpânească crestele păduricii, spre a împiedica apropierea și sosirea artileriei noastre spre atacul decisiv asupra castelului Vîglăș. Deci, între 19 și 22.II.1945, ciocniri răzlețe dar cu pierderi în rândurile noastre deși eram deja puțini. Am apreciat și m-am mândrit alături de tunarii plutonului antitanc, care la indicațiile mele, fostul lor comandant, am ocupat poziții de tragere chiar pe linia I. Iuțea, curajul, inițiativa comandantului de tunuri Condurache Vasile¹⁶, [cu] Bujor Ștefan și Toma, au făcut ca restul servanților să răspundă prezent ordinelor primite și în felul acesta efectul tragerilor primite să se facă simțit asupra intențiilor de atac ale inamicului. În zorii zilei de 22 a II-a se infiltrează în sectorul I al batalionul I/35 infanterie, ajungând până la punctul de comandă al batalionului 30-40 hitleriști beți, cu bidoanele pline de țuică din sfeclă. Au fost prinși fără lupte grele și pierderi; dezarmați și făcuți prizonieri. De la comandantul lor, un subofițer, am aflat multe amănunte asupra dispozitivelor și tăria inamicului pe direcția Zvolen și castelul din dreapta. Între 19 și 22 a II-a printre alte pierderi și scoateri din rândul luptătorilor remarcăm:

Rănirea gravă a comandantului companiei a VI-a, locotenent în rezervă Masgras și a comandantului batalionului II, căpitan activ Stan Vasile. În noaptea de 20-21 a II-a, inamicul atacă în forță și mai ales cu efort puternic în sectorul batalionului II. Noaptea, întuneric beznă, numai rachetele lumineau desișul pădurii. Comandantul batalionului II, căpitan Stan Vasile părăsește punctul de comandă, se deplasează în linia I încurajând ostașii și conducând focul armelor, a brandurilor, tunurilor antitanc de sub comanda sublocotenentului Nistor Ion, învățător din jud. Vaslui (Tutova). Un glonte inamic lovește grav pe bravul căpitan care, având hemoragie abundentă, este evacuat cu răni la umeri și regiunea gâtului în față. Trece prin apropierea punctului de comandă al batalionului I unde mă găsește la telefon. Mi-a fost comandant de companie antitanc. N-a putut prea mult să spună, doar atât am înțeles: „Fiți atenți, să nu vă lăsați, mă voi

¹⁶ Sergentul Condurache V. Vasile și caporalul Mărgărit I. Toma, din Regimentul 35 infanterie, au fost decorați post-mortem cu „Virtutea Militară (*ibidem*, p. 326 și 333, Anexa nr. 2).

întoarce curând!” Cam în același timp și în aceleași condiții a fost rănit comandantul companiei a VI-a, locotenent în rezervă Masgras. Ne cunoșteam în intimitate, pe baza profesiei, era tot învățator din părțile Tecuciului și era student la matematică fără frecvență. Ne-am cunoscut și din garnizoana de pace a Regimentului 35 infanterie. El era la [compania] 120 mm și eu eram la compania antitanc, instruirea recruților cotigentului 1943. A trecut zâmbind pe lângă mine: „Măi Petrace, m-au lovit la un picior – arătând cu mâna – dar nu-i nimic... Să nu cedați! Peste câteva zile cred că mă întorc din nou la luptă”! Nu simțea gravitatea ranei, mergea șchiopătând.

Surpriză mare în rândurile ofițerilor ambelor batalioane!... În loc să-l vedem pe locotenentul Masgras între noi, zâmbind, aruncând glume de încurajare tuturor celor din jur, primim vestea: „Locotenent Masgras a încetat din viață la ambulanță sau spitalul de răniți din urma frontului, din cauza unei infecții în sânge, în urma refuzului de a i se amputa piciorul rănit”. Cei din jur au difuzat refuzul pe două considerente: „Nu vreau să-mi amputez piciorul! Doresc să mă întorc iarăși la luptă... și apoi la școală! Cum voi intra în clasă? Numai cu un picior valid? Nu primesc amputarea!” Bietul locotenent n-a avut fericirea nici să se întoarcă din nou la luptă și nici să mai intre în clasă!

Corpul 51 soviectic, prin ordin către Divizia 21 infanterie, ordonă atacul asupra castelului Vígľaš și înaintarea pe direcția stațiunii Zvolen - Lieskovec. Inamicul zdrobit, complet dezorganizat se retrage în debandadă către Zvolenska - Slatiná. Regimentul 24 infanterie, batalionul II, face curățirea și ocuparea castelului. Ambele, batalionul din 35 infanterie și Regimentul 11 dorobanți, depășind castelul sunt în urmărirea inamicului spre Zvolenska - Slatiná, în după-amiaza zilei de 25.II.1945. În urmărirea inamicului prin stânga castelului, coboară și batalionul I din 24 infanterie și ne contopim, efectivele fiind reduse. Treccem peste pozițiile inamicului și, fără rezistențe, coborâm spre pârâul Slatina. Am fericita ocazie să mă reîntâlnesc cu un consătean, soldat Merilă Gh. Gheorghe, compania I, batalionul I/24 infanterie, care m-a recunoscut după voce, și cu un fost elev din satul Buhăiești, unde eram încă învățator, Apostol Ion, care acum este căsătorit în satul Muntenești, comuna Ștefan cel Mare, jud. Vaslui, cu fiica lui I. Sileanu din Hordilești - Cozmești - Delești, Vaslui. M-a impresionat întâlnirea și mai ales cuvintele lui Merilă Gh. Gheorghe. După un scurt dialog: „De acasă n-am mai primit vești cam de mult timp, dar nici nu cred că o să mai revăd satul nostru! Cădem mulți, dușmanul ne seceră cu nemiluita!... Am rămas tare puțini și greul luptei îl ducem noi infanteriștii cu arme și grenade”. N-am mai putut discuta mult timp, fiindcă trebuia să fiu în fruntea batalionului I/35 infanterie pentru a lua măsuri de trecere a râului Slatina. S-a făcut un pod de copaci (sâlcii) aruncați cu rădăcinile peste vârfurile lor. La căderea serii, am trecut pârâul fără rezistențe de la inamic. Regruparea Regimentului 35 infanterie cu ambele batalioane se face pe șoseaua dincolo de calea ferată Vígľaš - Zvolen. Îmi instalez punctul de comandă al batalionului la un canton de cale ferată, deși

noaptea primim totuși lovituri ale tunurilor de asalt de la porțile lui Zvolenska - Slatiná și Zvolen. [În] noaptea de 25-26 se continuă înaintarea spre obiectivul ordonat, astfel că în dimineața zilei de 26 a II-a ne aflăm spre Leskovice. La cotele 435 Slatinka către cota 301, batalionul I/35 infanterie, deși are efective reduse, duce lupte grele, inamicul fiind bine organizat pentru apărarea Zvolenului. În aceste lupte grele, după informații, a murit soldatul Merilă Gh. Gheorghe, [având] părinții Gheorghe și Sofia Merilă, din comuna Oșești, jud. Vaslui, acela care cu o zi în urmă spunea: „Nu cred să-mi mai văd satul meu...”. Și așa a fost... a căzut la datorie, din compania I, Regimentul 24 infanterie. Tot în aceste lupte grele a fost rănit și un alt soldat din comuna Oșești, jud. Vaslui, Ichim I. Ion (Jan), tot din 24 Infanterie. Cu dânsul discut când avem ocazii și ne reamintim de acele zile grele!...

La porțile Zvolenului. În luptele grele de la porțile Zvolenului, batalionul I/35 infanterie, comandantul batalionului locotenent Suruceanu Gheorghe și adjutant Moisa P. Petru, la dreapta [fiind] batalionul II/35 Infanterie, asaltează două cazemate inamice și prin lupte la baionetă cu efective reduse, la 15-16 [soldați] de fiecare companie, prind doi prizonieri și 6 morți de la dușmani. Întreaga acțiune a fost condusă direct de noi, fiindcă efectivele companiei erau mici, din lipsă de ofițeri și subofițeri. La luptele grele de la porțile Zvolenului artileria sovietică de toate calibrele și tunurile noastre antitanc ne-au asigurat victoria, la întregul sector al Regimentului 35 infanterie și Diviziei 21 infanterie. Servanții tunurilor antitanc și fără teamă de focul inamic, schimbau locul de tragere și poziția de tragere, spre a asigura eficacitatea focului direct, prin proiectile și explozive asupra cazematelor, chiar cu ruptură. Asediu greu la Zvolen. Abia pe 11 a III-a primele elemente din Regimentul 11 dorobanți intră în Zvolen. Pe 12 a III-a se schimbă direcția de atac spre Ribaré-gară împreună cu Divizia 42 pușcași gardă, [conform] ordinului Corpului 50 sovietic. Luptele pentru cucerirea Zvolenului au durat 35 zile¹⁷. Comandantul Diviziei 21, Antonescu Petre, comandantul Regimentul 35 infanterie Locotenent colonel Rădulescu Marin, comandantul batalionului I Suruceanu Gheorghe și adjutant, batalionul I, sublocotenent Moisa Petrache. La cimitirul din Zvolen¹⁸ – 11.000 de morminte ale bravilor ostași români...

¹⁷ „Timp de 35 de zile, Divizia 21 infanterie «Galați», făcând parte operativ din Armata 40 sovietică și acționând permanent pe direcția loviturii principale a acesteia, a dus lupte grele, ofensive, terminate prin străpungerea zonei muntoase a capului de pod și eliberarea orașului Zvolen, de pe Hronul mijlociu”, perioadă când s-a desfășurat „epopeea celor 35 de zile și nopți de lupte apocaliptice”; mai pe larg, vezi Costachi Mîndru, *op. cit.*, p. 184-225.

¹⁸ Cimitirul eroilor români, care se află pe dealul Sarvaška din marginea Zvolenului, a fost inaugurat în anul 1958, aici aflându-și locul de veci 10.384 militari români, ale căror oseminte au fost adunate din toate locurile unde au avut loc lupte în Slovacia.

Atacul Zvolen - Banská Bystrica¹⁹. Direcția de atac pe valea Hronului Mijlociu, la est Munții Metalici Slovaci și la vest Munții Tatra Mare, afluent al fluviului Dunărea. Suntem aproximativ la data de 13-14.III.1945 și ne sosesc efective noi din țară, măsură luată de guvernul Dr. Petru Groza sub lozincă: „Totul pentru front, totul pentru victorie”. Au sosit și efective de ofițeri și subofițeri activi și în rezervă, deoarece se fac noi schimbări, în ordinea de bătaie de la regiment, pluton, grupe. Comandantul Regimentului 35 infanterie, locotenent colonel Ghițescu Marin, care i-a dat biroului operații, punct de comandă, pe locotenent Suruceanu Gheorghe, fost comandant [al] batalionului I.

Comandantul batalionului I/35 infanterie, maiorul activ Cucu Emil, care a fost ofițer instructor la [Școala] Ofițeri de Rezervă Ploiești. Adjutant de batalion I/35 Infanterie rămâne tot sublocotenent în rezervă Moisa Petrache, care are tact și experiență în conducerea și evidențierea operațiilor batalionului. De comandanții de companie și pluton nu-mi mai amintesc deoarece se schimbau des în urma acțiunilor batalionului. Îmi amintesc că locotenentului Coatu Th. Constantin i s-a încredințat comanda plutonului branduri 81,4 mm pe regiment și la comanda companiei a III-a îmi amintesc de Duca Constantin, care a condus până la sfârșit acțiunile companiei sale, așa cum se va preciza. Pe direcția nouă de atac, cele mai grele lupte soldate cu pierderi mari de vieți ostășești au fost în stațiunea Sliac. Au avut loc multe hărțuieli, încercări de cucerire a stațiunii, dar fără rezultate. Se pregătește un atac general cu Divizia I cavalerie, care va cucerii gara Ribaré. Se pregătește atacul și pe 13-14 a III-a se ocupă bazele de plecare la atac prin încercuire, cu ajutorul Diviziei cavalerie. Batalionul I/35 Infanterie, cu toate companiile în linie, ocupă baza de plecare la atac în jur de orele 22, 13-14.III.1945. Mai întâi, în urma învăluirii stațiunii de către Divizia de cavalerie și apoi atacul de front al Divizia 21 infanterie, în care se afla și batalionul I/35 infanterie. După lupte grele, în noaptea de 14-15.III.1945, începând cu orele 17,30 către miezul nopții, ajungem la liziera pădurii de unde se vedea stațiunea Sliac, fortăreața care ne-a ținut pe loc măcinându-ne efectivele și pierderi grele [vreme de] câteva zile. Punctul de comandă al batalionului era cam pe linia pușcașilor. În nenumărate clipe am stat sub

¹⁹ Operațiunea Armatei 4 române de la Zvolen la Banská Bystrica s-a desfășurat în trei etape (10-24 februarie, 25 februarie-14 martie și 15-25 martie, 1945), acționând astfel timp de 43 de zile, pe direcțiile: Corpul 2 armată prin depresiunea Hronului spre Banská-Bystrica; Corpul 6 armată peste crestele vestice ale Munților Metaliferi Slovaci, tot spre Banská-Bystrica, pe geruri năprasnice, zăpadă mare până la piept. În acest timp, Armata 40 sovietică a pătruns pe valea râului Slatina, aici remarcându-se Divizia 21 infanterie română, care a cucerit localitățile Kriván, Zvolenska - Slatiná și castelul Vígľaš (Alesandru Dușu ș.a., *op. cit.*, p. 398-399).

focul nimicitor al armelor automate și brandurilor cauzându-ne pierderi. Mi-a rămas în minte scena îngrozitoare, când brandurile din stațiune au rănit pe centralistul de la compania a IV-a, sergent Lipșa din Cuza Vodă - Ipatele, jud. Iași, și din grupul de comandă a batalionului morți 5-6. Nu mai rețin numele; iar eu, cu comandantul batalionului I, maior Cucu Emil, am avut noroc că ne-am adăpostit culcat într-o stâncă adâncită, altfel puteam să avem aceeași soartă: morți!... În fine, pe 16 a III-a în zorii zilei, ajungem cu tot dispozitivul bine camuflat la 400 m de stațiune. Aici, inamicul era bine organizat și acest punct bara înaintarea spre Banská Bystrica. Au fost cazuri de rezistențe la încercuiri, exemple: sublocotenent Irimescu Neculai, sergent major Lungu Ștefan, caporal Munteanu Sandu, caporal Miroci Andrei, se baricadează în stațiune și fără legături telefonice rezistă 72 de ore, [fiind] despresurați de ostașii Regimentului I cavalerie. Abia în ziua de 19 a III-a este cucerită stațiunea Sliach, prin cucerirea mai întâi a satului Ribaré de către Regimentele 1 și 5 roșiori din Divizia I cavalerie. Atacul se îndreaptă spre Veľká Lúka începând cu 20.III.1945. S-au dat lupte grele, batalionul I/35 infanterie atacă pe la vest de Veľká Lúka, ocupă satul Hronsek, coboară în valea Lukavica apoi atacă Casa Pădurarului. În satul Hronsek, într-o mică pauză ostașii au servit masa din cele aduse de locuitori. Nu ne mai găseau nici căruțele cu mâncare și ostașii atacaseră stocul intangibil de pesmeți. Cu noi, ofițerii, nu se mai punea problema. Nu mai auzisem de mâncare de 48 de ore și nici de urmele ordonanțelor. Oamenii din sat au adunat în grabă alimente, le-au împărțit la ostași și ofițeri... Înainte la atac spre Casa Pădurarului – rezistențe slabe, calea deschisă spre Banská Bystrica. Se reia atacul pe 21 a III-a, orele 9,30.

Atacul localității Banská Bystrica se începe la orele 9,30. Regimentul 5 infanterie cu ambele batalioane și Regimentul 24 infanterie ocupă crestele împădurite de la est oraș fără lupte prea grele, către orele 22 [până] spre ziuă. Pe crestele acelea nu s-au dus lupte prea grele, dar erau greu de urcat și zăpada destul de groasă. Spre nord-vest, dacă priveam se vedea orașul, se auzeau lupte de stradă, pentru ocuparea localității de către Divizia 42 sovietică. Ne îndreptăm spre cota 438 Skulina, [la] 23 a III-a.

Luptele și acțiunile de seamă din Munții Tatra Mare²⁰. 25.III.1945, zi de repaos în raionul Badiska, la 2 km sud vest de Badín. Se procedează la reorganizarea, verificarea armelor și completare, pe unde era cazul. Se procedează la reorganizarea efectelor și completarea de armament. Se primește vizita d-lui ministru, Ministerul Forțelor Armate, [Constantin] Vasiliu-Rășcanu. În cadrul Divizia 21 infanterie ostașii fiind în deplasare n-au putut participa la primire. Pantele în Munții Tatra Mare nu erau

²⁰ Pentru luptele din Munții Tatra (sau Fatra) Mare, desfășurate printre stânci, arbori și în zăpadă groasă de 2 metri, vezi și Costachi Mîndru, *op. cit.*, p. 258-266; de asemenea, Edgar Rădulescu, *op. cit.*, p. 139-142.

abrupte, dar peste 800-1300 m erau golașe, deși la vârf zăpada se menținea la aproximativ 2 m grosime. Ne îndreptăm spre valea Nitrei. Pe ziua de 27 a III-a am ajuns pe baza de plecare la atac. În față aveam Regimentul 101 vânători de munte german, foarte bine echipat pentru asemenea lupte. Trebuie să înlocuim Divizia 1 cavalerie și la dreapta să avem Divizia 8 cavalerie, din care face parte Regimentul de cavalerie cu indicatorul „Butacu”. Pe 28 a III-a primim ordin de atac, încadrați în stânga de Divizia I cavalerie și în dreapta de Divizia 8 cavalerie. Obiective de cucerit pentru Divizia 21 infanterie în toată regiunea, în linie, cotele 1228, 1266, 1221, depășind crestele și coborâm în valea Nitrei. Începe atacul Regimentelor 24 infanterie și 11 dorobanți, fără reușită. Se evidențiază sublocotenent Dogaru Neculai din [Regimentul] 24 infanterie prin curajul și bărbăția în fruntea companiei sale. A doua zi, pe 29 a III-a, pe baza unui teren cucerit de [Regimentul] 24 Infanterie pornim la asalt. Toate regimentele din Divizia 21, Regimentul 35 infanterie cu două batalioane în dreapta diviziei. Pornim din satul Malachov spre cota 1221 din fața noastră. Pornim la asaltul obiectivului ordonat, fără pregătire de artilerie și după părerea mea, nici nu se cunoștea tăria inamicului și situația de moment. Ambele batalioane din [Regimentul] 35 infanterie se aflau sub comanda maiorului activ Cucu Emil, al cărui adjutant eram eu. Batalionul II/35 Infanterie se afla sub comanda căpitanului în rezervă, după câte îmi amintesc, Miron Dumitru, de profesie învățător din jud. Botoșani. Luând dispozitivul de atac, ambele batalioane din Regimentul 35 infanterie au început urcușul în după-amiaza zilei de 29 a III-a, după ce localnicii ne informaseră că nemții au plecat de 2-3 zile, așa că nu vom avea rezistență. Se va vedea mai jos, că printre localnici erau partizani naziști. Noi, însă, am luat-o ca de bună informarea civililor. Urcând spre obiectiv, observ cu ajutorul benocului că regimentul de cavalerie „Budacu” nu avansează cu noi. Înaintăm cu dreapta descoperiți. Fiind cu punctul de comandă a ambelor batalioane din 35 infanterie și în apropierea comandantului de batalion maior Cucu Emil, îl întreb: „Domnule maior, nu înțeleg, de ce se mișcă numai Divizia 21 infanterie, noi cu dreapta suntem descoperiți și Regimentul de cavalerie din Divizia 8 cavalerie nu asaltează, rămâne pe loc?” „Noi avem obiectivul nostru, nu ne interesează ce face Budacu! Vom vedea!”... și urcăm încet spre obiectiv dar tăcuți... Căutăm să avansăm cu punctul de comandă al batalionului către linia companiei din linia I spre a încuraja deplasarea și a urgenta, fiindcă soarele cobora spre apus... Ne-am uitat spre dreapta: complet descoperiți, iar spre stânga Regimentele 24 [infanterie] și 11 dorobanți urcau spre cotele 1228 și 1226. La inamic nici o mișcare: liniște și tăcere mută. Maiorul Cucu Emil, cu un oarecare simț practic, îmi spune: „Vezi, s-ar putea ca inamicul să fie retras așa cum ne spuneau localnicii din Králiky!” „Domnule maior, totuși sunt de părere să fixăm punctul de comandă la batalionului I aici, în dosul unui molift, care avea la rădăcina lui mai mulți puiți de arbuști de munte, spre a vedea cum trecem liziera copacilor din față”, am spus

eu... De acord cu cele spuse de mine, n-apucărăm bine să ne instalăm, când de la lizieră ne trezim cu foc puternic de arme automate și branduri la distanța de aproximativ 200-300 de m. Compania din linia I a încercat să facă față deschizând foc cu armamentul ce posedă. În stânga, Regimentele 24 infanterie și 11 dorobanți erau în înclăștare cu inamicul, care ne domina ca poziție, armament și chiar efective din Regimentul 101 vânători de munte german. Ne-am trezit cu foc și din dreapta, în sectorul batalionului II din Regimentul 35 infanterie. Situația era foarte critică... Orice mișcare în rândul trupelor noastre era fatală. Inamicul, adăpostit la lizieră, trăgea ochit în efectele noastre. Efectivele batalionului nostru încercau să deschidă foc cu armamentul existent, dar fără prea mare efect. Vești triste din dreapta... Batalionul II al regimentului nostru, contraatacat de inamic cu forțe superioare de front și dreapta se retrage în debandadă. Comandantul batalionului II, căpitan în rezervă Miron Dumitru, vrând să reabiliteze situația, este lovit mortal de un glonte inamic. Ostașii, demoralizați, se retrag către înapoi târându-se pe mantale, în loc de sanie, cu capul adăpostit în zăpadă. O parte din ostașii batalionului II s-au refugiat la „Budacu” și o parte la batalionul I. În aceleași clipe, un proiectil de brand se sparge în copacul la rădăcina căruia se afla punctul de comandă al batalionului, rănind grav pe comandantul batalionului I, maior Cucu Emil. Pușcașii ajunseseră pe linia punctului de comandă târându-se prin zăpadă fără a se ridica în picioare. Care se ridica în picioare, era ochit și cădea mort pe loc. Grele pierderi, grea situație... La ambele batalioane eram singurul ofițer scăpat cu zile la acea oră... Am dat atenție la cei din jur: „Să se transmită ordinul la cei din jur, spre stânga și dreapta, fără mișcare, prin ridicare în picioare! Vă repliați târâș către înapoi spre a putea să organizăm o nouă rezistență”. Pe coastă zăpada era mare și din loc în loc stânci și arbuști pentru adăpostire...

Maiorul Cucu Emil a rămas rănit fără a fi în măsură să îl putem ajuta. Inamicul, trăgători în picioare urmăreau orice mișcare în dispozitivul nostru și sancționau cu foc mortal de la mici distanțe. Pe teren necunoscut. După ce am transmis ordinul și-am început coborârea pe pantă, sistem săniuș dar fără sănii, mă trezesc cu ordonanța mea, soldatul Pântecuț Vasile din jud. Fălciu: „Domnule sublocotenent v-am adus masa! Măi Pântecuț, lasă masa, adăpostește-te în zăpadă că inamicul trage în noi ochit”. „Dar unde sunt să-i văd și eu...!” Eu eram în zăpadă și el se uită spre inamic. Un glonte ochit l-a lovit în plin și a căzut în zăpadă. Deci așa s-au sfârșit zilele bravului soldat Pântecuț din jud. Fălciu! Maiorul Cucu Emil, comandantul batalionului 35 infanterie, originar din București, rănit grav în luptele pentru cucerirea cotei 1221, munții Tatra Mare. Condițiile în care a fost rănit le-am arătat mai sus. Precizez, că înainte de a fi rănit, când a văzut că pușcașii se retrag, fără a putea deschide foc, mi-a spus: „Cred că este bine să ne retragem pe o nouă poziție mai avantajoasă și să opunem rezistență inamicului. Nu trebuie să lăsăm inițiativa numai în mâinile inamicului...!” N-a terminat bine cuvintele începute că o schijă de brand a rănit grav pe bravul meu comandant. Din zăpadă unde eram adăpostit l-am văzut plin de sânge și zicând: „M-au rănit cam greu. Ia comanda și

rezolvă cum crezi fără gând de capitulare-predare”. Am îndeplinit dorința lui, rămânând comandant al ambelor batalioane din Regimentul 35 infanterie, pe pantele către cota 1221 și regretând că n-am putut să-l ajut la evacuarea către postul de răniți. A rămas rănit și prizonier la inamic. Seara, la raportul situației, după spusele unor ostași, care au declarat că l-au văzut mort pe domnul maior Cucu Emil, l-au dat mort pe situație. S-a interesat și Divizia 21 infanterie și alte amănunte n-au putut să dea decât cele de mai sus. La 23 august 1945, când eram în drum spre garnizoanele de pace, ofițeri din [Regimentul] 35 infanterie care s-a deplasat la sărbătorirea zilei „Parada militară”, l-au întâlnit în București recuperat, împreună cu soția și a întrebat de mine. Nu știu de dânsul nimic când scriu aceste rânduri.

Moartea căpitanului în rezervă Miron Dumitru, învățător din jud. Botoșani, comandantul batalionului II/Regimentul 35 infanterie, pe baza informațiilor. Abia venise din țară, după 6 martie. N-am avut ocazia să-l cunosc în intimitate și să comunicăm de la om la om ca învățător, nu de la grad la grad. L-am cunoscut mai bine în seara de 29 a III-a în satul Králiky, unde am întocmit planul de acțiune pentru asaltarea cotelor 1228, 1226 și 1221. Când a auzit că sunt învățător, a zâmbit frățeste și printre altele a spus: „Suntem colegi, ce bine ar fi fost să fii adjutant la batalionul II”. Am pornit la acțiune în jur de orele 13. Batalionul II se afla în dreapta batalionului I, cu legături [în] dreapta, „Budacu” din Divizia VIII cavalerie. Respectând direcțiile de atac, am început urcușul spre cota 1221 a Regimentului 35 infanterie Am arătat mai sus cele discutate și observate cu domnul maior Cucu Emil, cu privire la situația batalionului II. A luat contactul cu inamicul bine camuflat în liziera pădurii, ce urca spre cota 1221, cu aproximativ 15 minute față de batalionul II. Am observat că este contraatacat în forță din dreapta descoperită și de front. Singurul ofițer din batalion, el coordona și rezolva momentele tactice existente. Ostașii batalionului II, copleșiți de superioritatea și poziția inamicului, au încercat să se retragă. Comandantul batalionului în fruntea ostașilor săi, în picioare striga: „Înainte băieți! Trageți! Ne vine în ajutor Batalionul I/35 infanterie!”. Un glonte dușman răpune viața bravului căpitan de rezervă. Cade la datorie pentru cucerirea cotei 1221. N-am crezut că despărțirea de câteva ore în urmă va fi ultima, el fiind sortit să cadă pe acele pante spre cota 1221. Împrejurările vitregi, situația tactică creată nu mi-a mai permis să-l mai văd. Trupul neînsuflețit al bravului căpitan a rămas vremelnic până a doua zi în zona inamică. Îmi place să cred că este înmormântat în Králiky. Ostașii batalionului II, demoralizați, o parte au venit la batalionul I, iar alții fără arme s-au refugiat la „Budacu”, regiment din Divizia 8 cavalerie.

Moartea eroică a căpitanului de artilerie Popescu, Regimentul 30 artilerie. Fiecare pe socoteala lui, coboram panta cotei 1221, ce urcasem acum câteva ore,

aplicând sistemul „săniuş”, dar fără sanie, cu capul târâş prin zăpadă spre a ne feri de gloanţele inamice care avansaseră pe locul unde fusesem noi. Pe o cărăruie în serpentină, văd urcând un căpitan cu 2-3 soldaţi artilerişti. Erau telefonişti, în frunte având pe căpitanul Popescu. Nu-mi amintesc de la care baterie. Venea la noi, spre a putea să intervină cu focul bateriei sale din ordinul diviziei. Îl văd şi îi spun: „Domnule căpitan, adăpostiţi-vă căci inamicul de pe creastă trage ochit în orice ostaş care se mişcă. Ne vom opri mai jos şi la adăpost de focul inamic, vă voi pune în situaţie!” N-a avut timp aproape să mai spună nimic, căci un glonte ochit l-a doborât. Căpitanul Popescu a căzut cu regretul că nu ne-a putut ajuta cu tunurile din bateria sa. Prin telefonul artileriei, raportez direct diviziei situaţia şi primesc ordin să organizez rezistenţe la marginea satului Králiky. Cu punctul de comandă al Regimentului 35 infanterie nu avem legătură, dar telefonul meu de la batalion era prin apropierea mea şi cu doi telefonişti. Soarele cobora spre apus. Trebuie să organizez cu efectivele rămase linia de rezistenţă ordonată de divizie. De pe poziţie, am văzut civili cu armă automată, care au tras în ostaşii din batalionul I, rănindu-i sau chiar pe unul mort. Am înţeles că în acel sat se găseau partizani hitlerişti, care ne-au dat şi informaţii greşite la plecare către cotă. Se înnopta şi situaţia devenea mai critică. Inamic pe creastă, iar acum aveam şi în spate civilii partizani ai inamicului. Mă întâlnesc cu locotenent Coatu Constantin, care era comandantul plutonului branduri 81,4 mm, singurii ofiţeri rămaşi din ambele batalioane ale Regimentului 35 infanterie. Împreună cu el organizez linia de rezistenţă la marginea satului, cu frontul spre creastă. Stabilisem codul de semnal cu el spre a executa tragerea de oprire în caz de atac inamic, cu branduri 81,4 mm. Ce-am făcut cu civilii? I-am adunat pe toţi bărbaţii şi sub pază la o casă izolată au rămas toată noaptea. Deci m-am pus în siguranţă şi în contra civililor. Totul binişor, dar nu aveam legătură cu Regimentul 35 infanterie. Iau telefonul cu 2 telefonişti şi ieşind la marginea satului, opus liniei de rezistenţă, organizată prin zăpadă, dăm de un cablu întins. Era firul lui „Budacu”, regimentul din Divizia 8 cavalerie, cu divizia sa. Facem legătura, sunăm şi răspunde „Budacu”, vecinul din dreapta. După o scurtă prezentare şi convorbire aflu că în sectorul lor se află 30-40 ostaşi din batalionul II, fără arme, au scăpat cu fuga din contraatacul inamic. Mai aflu că atât sublocotenentul cu care vorbeam, cât şi comandantul regimentului sunt vasluieni. La telefon era sublocotenent Grădinescu, fiul şefului postului de jandarmi Deleşti, Vaslui, adjutant al regimentului, iar comandantul regimentului era chiar din satul meu Oşeşti, colonelul Aurel Georgescu, fiul învăţătorului din sat, Grigore Georgescu. Am vorbit şi cu domnul colonel la telefon. Mi-a spus să n-am grijă, că băieţii stau bine la el şi că în zori să trimit călăuză la punctul fixat spre a înapoia ostaşii la Regimentul 35 infanterie. Domnul colonel îl cunoştea mai bine pe tatăl meu, Neculai Moisa din Ruginoasa - Oşeşti. Domnul colonel luase parte şi la Primul Război Mondial, la atacul din Ungaria, făcând parte din trupele puse sub

comanda generalului Traian Moșoiu, în 1918²¹. În timpul nopții am verificat tot timpul dispozitivul de rezistență, acum fără legături cu Regimentul 35 infanterie. Trebuia să răspund de ordinul primit de la divizie. În zorii zilei au venit ostașii din batalionul II, de la Budacu, istorisind cele întâmplate cu el și moartea comandantului de batalion, căpitan în rezervă Miron Dumitru, învățător. În ziua de 30 a III-a s-au reorganizat batalioanele, s-au adus armament și efective de la artilerie și trenurile de luptă, și s-a reluat atacul asupra cotei 1221, cu întreaga divizie. Luptele au fost, din nou, foarte grele, dar după atacurile bine pregătite din 30 a III-a și 31 a III-a se recucerește obiectivul.

Au trecut 34 de ani, la 29, 30 și 31.III.1979. Nici azi nu-mi pot explica de ce ne-am grăbit pe 29 a III-a să atacăm cotele 1226, 1228 și 1221, fără pregătire de artilerie și descoperiți la dreapta. Budacu nu s-a mișcat!... În aceste lupte grele s-au evidențiat și citați prin ordin de zi ostașii din Regimentul 11 dorobanți, soldații Gh. Ungureanu, Dumitru Manciu și Constantin Apostol, căci fiind luați prizonieri... au scăpat prin luptă corp la corp. Pe ziua de 1.IV.1945, Armata 4 română ordonă Diviziei 21 infanterie să se retragă de pe crestele munților Tatra Mare, regroupându-se în zona Kremnica în rezervă. Am stat în repaos 24 de ore după luptele grele ce am purtat în Tatra Mare. De la această dată, trecem sub comanda Corpului 51 sovietic, conform ordinului primit trebuie să ne deplasăm 35 km ajungând fără întârziere în raionul Trnavá Hora.

Atacăm peste crestele Tatra Mică. Se face reorganizarea efectivelor prin completări sosite din țară. La comanda batalionului I/35 infanterie se prezintă căpitan de rezervă Frățiman Vasile, din fostul județ Tutova, de profesie învățător, dar mai în vârstă ca mine. M-am bucurat, dar greul apăsa pe mine, dânsul fiind complet străin de tehnica de luptă, mai ales a hitleriștilor, care luptau la disperare. Pe ziua de 4 a IV-a intrăm în dispozitiv, Regimentul 35 infanterie, Divizia 21 infanterie, pe linia Janova Lehota - Handlová, fiind încadrați de Diviziile 232 și 133 sovietice. Se dau lupte grele, în acele locuri acoperite de pădure. Trupa atacase stocul intangibil. Cât despre ofițeri, nu se mai pune problema; eram mulțumiți dacă găseam apă curată de zăpadă de băut. În dimineața zilei de 5 a IV-a ocupăm localitățile Bojnice și Opatovce. Am apelat la localnici și ei cu multă bunăvoință, din puținul lor, au adunat în grabă alimente pentru ostașii batalionului I/35 infanterie. De pe ziua de 6 a IV-a intrăm în acțiune pe un sector de 5-6 km care străbătea partea sudică a Munților Tatra Mică. Se urmărea inamicul pe două direcții: Rudnianska - Lehota. Artileria nu se putea ușor deplasa, erau mai în urmă. Primim ordin în noaptea de 6-7 a IV-a să urmărim cu toate forțele și fără întârziere inamicul, care se retrage către râul Váh, așa încât pe 7 a IV-a să stăpânim localitățile

²¹ De fapt, 1919. Traian Moșoiu, general de brigadă, comandant al Diviziei 12 infanterie, a participat la campania din Ungaria, după 3 iunie 1919 fiind comandant al Garnizoanei militare Budapesta și guvernator militar al teritoriilor de la vest de Tisa.

Trenčianske Teplice și Kubrica. În zorii zilei, ajungem la Slatina pe linia Trenčianske Teplice. Suntem bucuroși că ne-a ajuns puterea de foc. Mai aveam 4-5 m de parcurs. Civili din Šípkov și Dolné Motešice ne informau că în acel punct sunt trupe germane. Într-adevăr, era un excadron de cavalerie, din ariergarda inamicului, care se retrage pe valea Vahului. Batalionul I/35 infanterie n-a acționat, dar în dreapta 11 dorobanți și trupe sovietice atacă, capturând mulți prizonieri. La Dolné Motešice era o crescătorie de cai de rasă pe care voiau să-i captureze. Nu numai că n-au capturat, dar au căzut prizonieri cu caii lor. Ofițerii făcuți prizonieri s-au mirat de iuțeala cu care s-au deplasat trupele noastre, noaptea pe jos. Acum stăpâneam interceptarea dintre valea Nitrei și a Vahului. Până la Vah mai erau 10-15 km și rezistențele inamice erau din ce în ce mai dârze.

Luptele grele din zona Trenčianske Teplice. Conform ordinelor superioare, încep pe 8 a IV-a și la căderea serii trebuia să fim pe Vah. S-au format din efectivele Divizia 21 [infanterie] două detașamente:

I – 24 infanterie pe direcția Dolné Motešice - Trenčianske Teplice

II – 11 dorobanți, stânga, pe direcția Pet'ovca - Kubrá

Regimentul 35 infanterie, din rezerva diviziei, pe direcția primului detașament cu batalionul II spre dreapta și batalionul I spre stânga, către șoseaua ce duce spre Trenčianske Teplice - Vah. Ne ajunge artileria și se deplasează pe șosea ocupând poziții de tragere, cu bateriile pe linia noastră. Se continuă acțiunea de urmărire, rezistență nu prea mare, greul era să fie pe valea Vahului, în ziua de 8 a IV-a și 9 a IV-a. În zorii zilei de 9 a IV-a, Regimentul 24 infanterie, comandant al regimentului colonel Hrisafe Petre, cucerește și eliberează complet Trenčianske Teplice. Până la căderea serii eliberează și localitatea Vel'ký Kaločín de pe valea Vahului. Batalionul I/35 infanterie, în rezerva diviziei, am coborât în stațiunea Trenčianske Teplice, am vizitat băile termale. Batalionul II și punctul de comandă al regimentului, comandantul colonel Ghițescu Marin era în dreapta spre a face siguranța Diviziei 21, către Bánovce [nad Bebravou] pe dreapta și spate. Divizia noastră era avansată cu aproximativ 20 km față de vecini, divizia sovietică din dreapta. Situația începe să devină critică cu grave amenințări din dreapta. Divizia 21 infanterie pe un front de aproximativ 8 km trebuia să oprească deplasarea trupelor inamice spre stânga Vahului, pe șoseaua care spre dreapta comunică cu grupu inamic din fața trupelor sovietice, rămase în urmă față de avansarea noastră. Mai târziu, s-a aflat că dincolo de Vah, în zona [Nova] Dobnica inamicul avea depozite de muniții Skoda, deci nu cedau așa de ușor trecerea peste râu. Ei au deplasat trupe către zona Vel'ký Kaločín și cotele 494 și 338 de pe platoul [Trenčianska] Teplá. În noaptea de 9 -10.IV.1945 se aduc trupe S.S., întărite cu artilerie și tunuri de asalt. La orele 9 dimineața, inamicul în forță superioară atacă batalionul I/24 infanterie de pe cota 308 care este nevoită să se replieze către Trenčianske Teplice. Iar la dreapta, în sectorul

avansat al batalionul II/24 infanterie, batalionul II/35 Infanterie și compania cercetare, atacă pe la spate ocupă cota 494 apropiindu-se de Trenčianske Teplice.

În după-amiaza aceleiași zile, se reia atacul de către Regimentul 24 infanterie și se recucerește terenul pierdut dimineață, cotele 494 și 338. Batalionul I/35 infanterie își păstrează poziția de rezervă a Diviziei 21 în Trenčianske Teplice, fără să cunoaștem situația din linia I care, după cum s-a arătat mai sus, varia schimbări la intervale scurte și atacuri contra atacuri. În după-amiaza aceleiași zile, aproximativ orele 17, batalionul I/35 infanterie primește ordin să părăsească dispozitivul de rezervă și în cursul nopții să ocupe un nou dispozitiv. Se anticipa că inamicul, în noaptea aceea sau în zorii zilei, va ataca cu forțe sporite pentru recucerirea localității Trenčianske Teplice și platoul [Trenčianska] Teplá, baza de plecare la atac contra inamicului, care se mai afla organizat de luptă în stânga Vahului. Cele două baterii care erau cu noi – aveam 2 ofițeri de artilerie cu observatori – vor concura la pregătirea atacului, se vor distruge obiective dincolo de Vah. La dreapta [eram] încadrat de grupul 21 cercetare, care se află la periferia satului Vel'ký Kaločín și stânga, batalionul I/24 infanterie, comandant maior Cristea. Către orele 22 mă aflam la înălțimea trupelor noastre ce trebuia să depășesc. La comanda batalionului I, comandant de batalion căpitan în rezervă Frățiman Vasile, învățător din Tutova - Vaslui, cu adjutant și doi ofițeri de artilerie ale căror nume îmi scapă, ca observatori cu telefoane în legătură cu bateriile respective. Întuneric beznă, fulguia, nici o împușcătură. Se auzea zgomot de motoare către râul Vah și dincolo de Vah sirenele unor locomotive ale căii ferate. Începem deplasarea către obiectiv, platoul Teplá. Din loc în loc ne opream, verificam vecinii și determinam locul unde ne găseam cu ajutorul hărții, coborând spre platou. Trimitem sonde spre dreapta din stânga, nu primim foc de la inamic... deci ne aflam în zona neutră cu vecinii cunoscuți din ordinul primit. Am ajuns pe obiectiv în jur de orele 2 pe 11 a IV-a. Raportăm atingerea obiectivului fără contact cu inamicul și primim ordin să ne organizăm pentru rezistență.

În zorii zilei ne-am dat seama de situație. Vecinii noștri din dreapta nu coborâseră la marginea satului Vel'ký Kaločín, unde mișunau trupe inamice, care de luptă și tunuri de asalt. În zori se vedeau unități inamice care urcau prin flanc către vecinii noștri din dreapta, grupul 21 și batalionul II/35 infanterie și din urmă mare zgomot de motoare. Prin stânga, asemenea, se vedeau câțiva ostași inamici; ne-am dat seama că sunt posturi de observații ale efectivelor inamice, care ocupau grupul de case unde era fabrica de cărămizi în fața batalionului I/24 infanterie. Batalionul I/35 infanterie, cu efective reduse, în formă de arici lipiți în zăpadă, acoperiți cu fulgi de zăpadă, urmărește mișcările inamicului. Se așteptau ordine. Comunicăm la telefon Brigăzii 21 infanterie și ni se ordonă: „Luați orice măsuri cerute de situație, fără gând de capitulare în fața inamicului mult superior vouă”. La grupul de comandă cei patru ofițeri hotărâră: „Atacăm prin surprindere prin stânga spre a sparge cercul inamic și a face

legătura cu batalionul I/24 infanterie. Ce efective aveau acolo?” Nu știam. Se comunică rapid la pușcașii din linia I, sublocotenent Duca Constantin și fără zăbavă începem acțiunea. Cel ce scrie era în fruntea batalionului, în dreapta mea se afla comandantul de batalion și cei doi ofițeri de artilerie. Comunicăm din om în om să nu se tragă și nici să se arunce grenade. Distanța era mică, nu se luminase bine de ziuă, ne-a ajutat și ceața în acea dimineață. Deplasarea noastră a fost așa de rapidă încât posturile de observație inamice n-au avut timp să alarmeze. Ordinele se comunicau din om în om: „Dezarmare prin intimidare și legătură cu batalionul I/24 infanterie”. Efectivele inamice sosite acolo, noaptea, erau în cantonamente și noi i-am luat din somn. S-au angajat lupte grele, dar de scurtă durată. Inamicul nu se aștepta la așa surpriză: trupe române coborând de pe Teplá, unde se știau stăpâni și aveau observatori pe timpul nopții! Unii au ieșit la luptă dezbrăcați. S-au făcut prizonieri, dar pentru scurtă durată, de ostașii batalionului I care se repliau spre batalionul I/24 infanterie. Am avut pierderi – morți și răniți. Fiecare s-a descurcat cum a putut. Dar nu ne-am predat inamicului. Voi elucida cum m-am descurcat eu în fruntea batalionului.

Lângă mine era numai ordonanța mea: soldat Alexa Ion din Babadag. În fața noastră se afla ultima casă, din grupul fabricii de cărămizi. Dacă treceam pe lângă ea, fără s-o cercetez, riscam să fiu împușcat sau făcut prizonier de soldații inamici care sigur se aflau cantonați în ea. Cum am procedat? Folosind liniștea din jurul casei, căci luptele din urmă abia acum începeau, am deschis ușa, aruncând 2 grenade în sală. Nemții atunci se încălțau. Unii erau echipați. Deschizând ușa prin amenințare cu pistolul am strigat: „Komm her!” [Vino aici!, lb. germ.]. Ostașii au părăsit camera unul câte unul, lăsând armamentul, fiind luați pe seama soldatului Alexa Ion. Am închis ușile și am ieșit afară. Noi eram 2 și ei 5-6 dezarmați, prizonieri. Când au văzut ce se întâmplă în urmă, s-au supus urmându-ne spre batalionul I/24 infanterie. Eu mergeam între ei și Alexa Ion din urmă. Mi-aduc aminte că unii au început să zâmbească, începând să aprindă țigări. De pe creastă, o armă automată inamică a deschis foc, dar nu asupra grupului unde mă aflam și eu, ci l-a doborât pe soldatul Alexa Ion. Ostașii făceau parte din Regimentul 101 S.S. sosiți acolo în timpul nopții, spre a ataca și recuceri Trenčianske Teplice. Fiind adăpostiți, mi-am dat seama că inamicul se coboară la fabrică și bate cu branduri retragerea noastră. Coboram spre batalionul I/24 infanterie printr-un teren cu multe posibilități de adăpostire. Eram singur! La câteva salturi m-au urmat prizonierii, apoi n-au mai răspuns. Eu m-am grăbit să ajung în linia pușcașilor de la batalionul I/24 infanterie. Am nimerit în sectorul companiei I, comandant de companie locotenent Grigoriu. Am cerut să urce compania la creastă și să ajute retragerea ostașilor din batalionul I/35 infanterie, care se aflau încleștați cu inamicul în lupte grele. A refuzat, pe motiv că nu are ordin de la batalion. Situația nu suferea întârziere pentru aprobare. Nu mai știu nimic de soarta prizonierilor. În dreapta mea, am văzut la mică distanță câțiva ostași din batalionul I/35 infanterie, printre care și pe soldatul Scafaru Gheorghe, de loc din com. Todirești, Vaslui. În deplasarea mea spre

punctul de comandă al batalionului I/24 infanterie, l-am zărit și pe comandantul meu de batalion, căpitan în rezervă Frățiman Vasile cu câțiva ostași. Din urmă se replea și sublocotenent Duca Constantin cu o parte din ostași. Au fost pierderi dar nu ne-am predat inamicului cu forțe mult superioare. Îmi reamintesc că, ajuns la batalionul I/24 infanterie, unde m-am prezentat la domnul maior Cristea, comandantul batalionului, raportând cele întâmplate cu ore în urmă, acesta a spus: „Batalionul I/35 infanterie a fost pus într-o misiune de risc foarte critică, mai ales că aveți efectivul așa de redus. Ați fost încercuiți de o forță puternică inamică din regimentul S.S., bine dotați, care ne-au dat peste cap cu 24 ore în urmă, ajungând pe poziția aceasta. Îmi place să cred că în noaptea trecută efectivele inamicului au devenit mai puternice și mai bine dotate pentru a ne ataca. Ați avut mare curaj îndrăznind să atacați un inamic necunoscut ca forțe puternice, scăpând din încercuirea în care vă aflați. Dacă nu procedați așa, azi inamicul triumfa că a capturat un batalion din Regimentul 35 infanterie. Divizia noastră și Regimentul 35 infanterie se pot mândri că efective așa de mici au luptat cu riscul vieții fără a se gândi la predare”. Nu-mi amintesc ce s-a întâmplat cu mine... Mai rețin doar că comandantul batalionului I/24 infanterie și comandantul meu de batalion au spus la doi brancardieri și din batalionul meu soldatului Scafariu Gheorghe să mă deplaseze la postul de prim-ajutor și de acolo la trenul de luptă. Nu fusesem rănit, dar după spusele ordonanței mele, schimbat la față și fără cunoștință, nu mai răspundeam la întrebări. La cele raportate de comandantul batalionului I/35 infanterie, Regimentului 35 infanterie, comandant fiind locotenent colonel Ghițescu Marin, aprobă înlocuirea mea din funcția ce o deținusem de la 19.I.1945, pe motive de boală grea cu pierderi considerabile de cunoștință. Acestea le-am aflat în perioada de convalescență, petrecută la trenul de luptă, Regimentul 35 infanterie.

Părăsirea funcției de adjutant al batalionul I/35 infanterie pentru caz grav de boală, cu simptome de multe complicații (diagnostic prezumtiv icter negru), la 16 aprilie 1945. Nu știu cu ce m-au transportat, nici nu știu pe unde am mers, cu căruțele trenului de luptă – regim. Ordonanța mea care mă însoțea mi-a spus c-am ajuns la Rybníky [?], un sat care se afla pe linia de demarcare dintre Slovacia și Boemia. Aici am fost vizitat de medicul Regimentului 35 Infanterie, căpitan în rezervă Popescu, locotenent medic Paraschiv de la [Regimentul] 30 artilerie, dar n-am putut fi ajutat. Lipsă de medicamente cerute de cazul în care mă găseam. S-a propus să fiu trimis la ambulanța diviziei – de aici cum se va hotărî...! Am mai aflat că în noaptea aceea situația mea se agravase. Temperatură mare și necunoștință. Pe la orele 23-24, zvonindu-se în sat că la casa ... este un ofițer român grav bolnav, s-a prezentat în camera mea un medic ceh în vârstă spre a mă vedea... În urma consultului s-a pronunțat: „Recidivă hepatică destul de gravă în pragul icterului negru, la care se cere intervenție urgentă... Eu mă duc acasă!

Dacă găsesc niște pastile de import, pentru acest caz, ofițerul este salvat!” Într-adevăr, spre norocul meu, copiilor, familiei și patriei, să-mi fac în continuare datoria ca militar și la catedră, pe la orele 1-2 medicul mi-a adus leacul ce m-a vindecat! Către zorii zilei mi-am recăpătat cunoștința, dar nu știu nici azi ce s-a petrecut cu mine, doar din spusele altora. Înainte de plecarea din acel sat, am avut ocazia să-l revăd pe medicul salvator, mulțumindu-i cu lacrimi în ochi. Am meditat asupra faptei medicului. În momentul despărțirii mi-a spus: „Ai trecut prin momente grele, acum mergi spre bine”. Mi-a dat sfaturi scrise pentru respectarea restricțiilor cu privire la regimul alimentar și convalescența s-a petrecut la trenul de luptă regimentar. În noaptea următoare, am plecat spre altă localitate al cărei nume nu-l mai rețin. Dar acolo se aflau toate trenurile de luptă regimentare ale Divizia 21. Mi-aduc aminte că lapte, alimentul de bază al convalescenților, nu se găsea la săteni și atunci am apelat la trenurile de luptă ale Regimentului 11 dorobanți, unde era ofițer cu aprovizionarea locotenent în rezervă Brașoveanu Vasile, coleg, învățător din Rafaila - Todirești, Vaslui, ce-l avusesem conșcolar la Școala Normală Vaslui, în 1929. S-a bucurat mult că m-a revăzut cu viață și m-a asigurat cu 2 litri de lapte zilnic. Pe timpul convalescenței am fost încadrat din ordinul Regimentului 35 Infanterie comandantul trenului de luptă al batalionul II/35 infanterie până la data de 28.IV.1945.

Ofițer [de] ajutor cu aprovizionarea, Regimentul 35 infanterie, 28 aprilie - 30 iunie 1945. Am fost chemat la ordinul punctului de comandă al Regimentului 35 infanterie, personal de comandantul regimentului, colonel Filipescu Gheorghe. „Văd că arăți bine acum... N-am luptat, nefiind la comanda regimentului cât ai fost adjutant la batalionul II! Toți fac aprecieri foarte bune cu privire la modul de comportare în linia I. Avem efective noi venite din țară în frunte cu mine. Vom continua lupta cu aceeași dârzenie. Ostașii, animalele, ofițerii au nevoie de o bună aprovizionare ce se cere în urmărirea inamicului. Sunt informat că ești învățător și că te descurci cu localnici fără translator. Cunoști puțin limba rusă. Am un frate învățător pe aproape de Craiova și știu că învățătorii sunt pricepuți și buni gospodari. Exemple: Regimentul 11 dorobanți. De azi ești ofițer de ajutor cu aprovizionarea”. În activitatea de militar, mai ales în condițiile în care ne aflam, dorința comandantului este ordin și în consecință fără nici un fel de scuze, argumente, am primit noua sarcină, în cadrul Regimentului 35 infanterie. După 2-3 zile de activitate în noua misiune, m-am prezentat din nou la punctul de comandă al Regimentului 35 infanterie, colonelului Filipescu raportând greutățile ce am de învins și propuneri pentru soluționare. Să mi se dea însoțitor un sergent și șapte soldați, pentru ajutor în efectuarea operațiilor de aprovizionare și siguranță personală. Domnul colonel Filipescu dă ordin scris către ajutor comandantul regimentului, locotenent colonel Seredan, să satisfacă toate propunerile ce va face sublocotenent în rezervă Moisa N. Petrache, pentru a putea efectua o bună aprovizionare. Mai jos, voi enumera câteva localități mai importante și greutățile ce-am avut de întâmpinat în

executarea misiunii grele ce mi s-a încredințat. Îmi pare rău că nu mai sunt în linia I și în special la comanda plutonului antitanc, spre a cunoaște situația singur, nu din informațiile care se transmit.

Peste crestele Carpaților [Albi], spre a ajunge în zona Podhradie - Rybníky - Skýcov - Kykula. Din zona operativă, vești trimise triste. Se dau lupte grele. Inamicul are poziții de rezistență foarte bine organizate. Cele mai grele lupte s-au dat la Ganderlatu, cota 770, unde a căzut eroic căpitanul de artilerie Gheorghe Decuseară. Mormântul se află în localitatea Melčice, la granița dintre Slovacia și Boemia.

Moartea căpitanului Decuseară²². Mi-aduc aminte că am auzit de moartea vitejească a bravului căpitan de artilerie Gheorghe Decuseară, dar din motive de serviciu n-am putut lua parte la ceremonialul înmormântării. De fapt, totul s-a făcut din grabă fiind în deplasare zi și noapte, pentru hărțuirea și urmărirea inamicului, cei din linia I iar noi cu trenurile de luptă în urma lor. Când am auzit, mi-a defilat prin minte figura lui chipeșă, om de omenie cu subalternii, bun camarad cu toți ofițerii, bun pedagog. Mi-am adus aminte de cursurile pe divizie ca ofițer care aveam comandă la armamentul greu. La aceste cursuri, căpitanul Decuseară comunica colegilor săi activi sau de rezervă instrucțiunile primite, la care adăuga, cu mult tact pedagogic, experiența sa și realizările sale de artilerist. Stând de vorbă cu sergentul din bateria sa, al cărui nume nu-l mai rețin, a spus condițiile în care căpitanul Decuseară și-a dat duhul pentru învingerea inamicului. Voi reda pe scurt ce-am reținut de la acel sergent, acum 34 de ani. „Către sfârșitul lui aprilie 1945, în luptele de pe crestele Carpaților Albi, Regimentul 11 dorobanți reușise să cucerească înălțimea Ganderlatu, cota 770. Inamicul, în ziua următoare, aproximativ 27 aprilie, recrutează forțe noi bine armate și sprijinite cu foc puternic. Prin surprindere contraatacă subunitățile Regimentului 11 dorobanți forțându-le să se deplaseze către cota 770. Pe acea cotă se afla observatorul bateriei. În acea clipă, comandantul bateriei, căpitanul Decuseară se afla acolo spre a putea dirija mai cu efect focul bateriei sale. Situația era critică și trebuia rezolvată cât mai urgent. Ostașii din subunitățile Regimentului 11 dorobanți se retrăgeau demoralizați, fiind copleșiți de superioritatea inamicului. Căpitanul Decuseară văzând situația grea, ia comanda tuturor efectivelor rămase din [Regimentul] 11 dorobanți. În fruntea tuturor se afla căpitanul Decuseară, care avea asupra lui o pușcă mitralieră cu care trăgea asupra inamicului. Moralul subunităților Regimentului 11 dorobanți era refăcut. Ostașii au prins curaj și în frunte cu căpitanul lor au respins inamicul, dându-l

²² Vezi și Costachi Mîndru, *op. cit.*, p. 288-289. Căpitanul Gheorghe N. Decuseară, din Regimentul 30 artilerie, a fost decorat post-mortem cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a (*ibidem*, p. 321, Anexa nr. 1).

peste cap. Ce folos? Cel care a condus acțiunea nu a avut parte să vadă operația terminată, căci în focul luptelor, ca infanterist, cade răpus de o rafală inamică. Fapta lui a fost comentată în cercul luptătorilor din Divizia 21 infanterie și prinsă în jurnalul de operații”. Amintirile care mă leagă de acest brav ofițer m-au făcut să scriu aceste rânduri. Faptele lui de arme vor rămâne exemplu de urmat pentru generațiile viitoare.

Cu aprovizionarea Regimentului 35 infanterie, la început am dus-o cam greu. Rezervele de furaje pentru animale erau pe sfârșite, parcul de vite se micșora din zi în zi. Către aceste două obiective mi-am îndreptat atenția. Cu aprovizionarea atingeam uneori sectoarele din rezervele diviziei pentru operații. Trebuia să fiu pe itinerariul - axul de mișcare al diviziei, dar înaintea trenurilor de luptă și regimentare. Când soseau, urma să se facă distribuirea pe companii. Pentru parcul de vite, stoc intangibil al regimentului, am fost favorizat în multe rânduri de cele rămase de la inamic, care lăseau totul retrăgându-se. Eram mereu în deplasare rapidă și din urmă greu mai soseau aprovizionări, mai ales cu pâinea. Mi-aduc aminte că soseam prin localități unde se aflau cuptoare de pâine. Locuitorii aduceau pâinea crudă de-acasă și o luam coaptă. În nenumărate rânduri am fost nevoit să cumpăr grâu, să-l macin la moară și apoi făina s-o predau la brutării, de unde primeam pâinea caldă pentru regiment. Am căutat chiar să-mi fac rezerve de făină pentru situații de neprevăzut. Printre alte localități parcurse, îmi amintesc că în jur de 30.IV.1945 am ajuns în localitatea Vyškovec. Nu mai era mult și ajungeam și treceam Morava. Din linia I, vești bune, că bravii noștri ostași escaladau ultimele înălțimi, obcinele din Carpații Albi. Cu aprovizionarea stăteam destul de bine, căci în localitățile din obcinele Carpaților Albi am găsit totul pentru animale și ostași. Mi-aduc aminte că a doua zi, pe 1.V.1945 m-am înapoiat de pe teren, cam după-amiază. Satul Vyškovec îmbrăcase haine de sărbătoare și o fanfară intona arii care de care mai frumoase și mai melodioase, primau valsurile. Mi-am explicat: fanfara cânta la Căminul Cultural; oamenii în frunte cu autoritățile militare române și cehe îmbrăcate în haine de sărbătoare se îndreptau spre acel loc spre a sărbători 1 Mai liber. Erau ziare scrise în limba cehă și se strigau și din mulțime în ropot de aplauze. Seara a urmat o petrecere în saloanele Căminului Cultural. Au fost primiți cu mare bucurie și ostașii români. M-am dus și eu cu membrii familiei unde eram cartiruit. Ofițerii și autoritățile cehe erau cu familiile. Ne-au invitat în cercul lor, pe câțiva dintre noi. Ne-au invitat chiar la dans. Localnicii se mirau că știm valsul în două părți. Au fost și grade inferioare ca spectatori pentru că nu cunoșteau lumea civilă. Mi-aduc aminte, că printre cei prezenți se afla și sergenți de artilerie din satul meu, Oșești, sergent Furcoi C. Ion și sergent Zăpodeanu Gav. Gheorghe, pe care îi cunoșteam din copilărie. În acele clipe de sărbătoare pline de haz, veselie, mi-am adus aminte de mulțimea ostași români, cum era căpitanul de artilerie Decuseară, ale căror oseminte vor rămâne pentru veșnicie pe aceste meleaguri. S-au jertfit pentru o cauză dreaptă umană, eliberarea de sub jugul fascist. În zilele următoare, ne-am continuat mișcarea pentru trecerea Moraviei, rămânând în urmă

crestele Carpaților Albi și la nord-est [Munții] Beskizi. Până la 3 a V-a, Divizia 21 infanterie urma să ocupe dispozitive în zona Boskovic [?] - Újezd. N-am întâmpinat greutăți în aprovizionare, fiindcă în urma fronului autoritățile cehe ne puneau la dispoziție totul, contra cost. Mi-amintesc că nu se mai ținea cont de rație. Cumpăram tot ce găseam și dădeam la cumpărători cât trebuia, fără a ne atinge de stocuri. Pe 7 a V-a, Divizia 21 infanterie se regrupează în zona Pivín - Hruška - Tvorovice. Se făceau pregătiri pentru atacul hotărâtor ce urma să se efectueze pe 8.V.1945. Între timp sosesc brigăzile I și II ale Corpului cehoslovac, cu misiunea de a depăși Divizia 21 care avea efective reduse și a ataca în dimineața zilei de 8 a V-a forțele inamice, care apărau cu îndârjire dispozitivul din raionul Kandia - Skalka, pe direcția Pivín - Určice. Se dau lupte grele. Sunt pierderi mari, mai ales din efectivele Corpului cehoslovac, dar obiectivul nu este atins. La căderea serii, 8 a V-a, efectivele Divizia 21 infanterie ocupă dispozitivul, pentru a relua atacul pe direcția Pivín - Určice și a atinge obiectivul ordonat de Armata 4 română. Trenurile de luptă ale Regimentului 35 infanterie se aflau mai în urmă, în localitatea Hradčany. Eu, sublocotenent în rezervă Moisa N. Petrache, cu echipa mea de soldați, ne-am deplasat în imediata apropiere a liniei I pentru a face aprovizionarea, după câte îmi amintesc, la Pivín. În acea localitate trebuia să rămân în seara zilei de 8 spre 9.V.1945. Știam că se pregătește un atac pe linia Určice, care eșuase în cursul zilei de 8 a V-a, dar nu știam când. Așteptam din clipă în clipă desfășurarea atacului, care trebuia să fie precedat de o pregătire de artilerie româno-sovietică. Oamenii din acele locuri erau îngroziți de numărul mare de morți și răniți ce se deplasau cu brancardierii către înapoi.

Noaptea de 8 spre 9 mai, sărbătorirea zilei victoriei asupra forțelor naziste pe linia I. În ziua de 8 mai 1945, la căderea serii, fiecare își aranja treburile în raport cu situația în care se afla, fără a ne trece prin minte că în acele clipe „Steagul roșu” sovietic fălăia pe capela Reichstagului din Berlin și Adolf Hitler își dăduse duhul în propriul lui bârlog. Aranjasem un cantonament pentru ostașii ce mă însoțeau. Nu puteam să dorm fiindcă așteptam din clipă în clipă dezlănțuirea atacului care se putea să se execute noaptea. Către orele 24 gazdele au început să vocifereze. „Mir! mir! Pan ofițer, mir! Mir!” La radio se dăduse comunicatul de capitulare a armatei naziste. Când am ieșit afară și mi-am îndreptat privirea spre linia I, am văzut feerie fără termen de comparație. Efectivele din linia I trăgeau cu tot felul de armament către slava cerului. S-a observat și de la inamic, dar mai puțină agitație și foc de armament. Răsunau văi de strigăte: „Ura! ura!!! Pace! Pace!!! S-a sfârșit războiul! Mergem de acum acasă! Dușmanul este învins! Trăiască victoria contra forțelor fasciste!” În liniștea nopții abia se distingeau cuvintele. Acum se distrusea dispozitivul forțelor noastre, care urmau să atace. La inamic din ce în ce mai puțin entuziasm, terminat cu tăcere! Mi-am închipuit pe dată că inamicul se

retrage în dezordine, fiecare cum poate! Până în zorii zilei a durat această feerie în linia I. Nici localnicii n-au mai dormit. Gazdele au adus mâncare și ceva băutură de pe unde mai aveau și am sărbătorit: capitularea armatei fasciste, ziua victoriei, 9 mai 1945.

A doua zi, fără teamă ne-am apropiat de linia I, aflând de ordinul Armatei 4 române. Pe scurt: în noaptea de 8-9, orele 24, trupele germane să depună armele, prin parlamentari. Grupe de parlamentari conduși de maiorul Costache Mîndru, șeful biroului operații al Diviziei 21 infanterie. Inamicul nu se predă de bună-voie. Nu cred ceea ce se spune. Se începe urmărirea. Inamicul, dezorganizat, dar opune rezistență, cauzând pierderi în rândul efectivelor noastre. Până pe 11 a V-a se străbat localitățile: Otonovice, Molerburk, Šošuvka, Boskovice și Němčice. Manuntanțele diviziei rămânând în urmă am fost nevoit să cumpăr din nou grâu, să macin la moară și cu făina să pot face pâine la brutăriile existente. Cu restul mă descurcam mai ușor; pâinea era mai greu de procurat. Prin localitățile pe unde treceam, dezastru de nedescris. Materiale de război, mașini, efecte etc. abandonate de inamic în retragere și incendiate. Șoselele erau numai fum și scrum. Pe alocuri, morți și răniți. Din ziua de 11 a V-a încep să depună armele de bună voie, mai ales forțele hortiste care au luptat cu naziștii. Am luat parte cu ostașii mei însoțitori la dezarmarea unei baterii de artilerie hortistă. S-au predat de bună voie, au depus armele și sub escortă s-au înaintat la punctul de comandă al diviziei, iar materialul a rămas captură de război și predat comandamentului sovietic. A trebuit destulă atenție și din partea noastră, cei care făceam aprovizionările; riscam să fim atacați de rezistențe izolate inamice. Ne-a ajutat foarte mult poliția civilă cehă, formată din partizani care curățau terenul de asemenea răzlețiți înarmați. Pe ziua de 11 a V-a ajungem la Možděnice și se continuă urmărirea în raionul Trhová [Kamenice]. Se difuzează ordinul Diviziei 21 infanterie care indica urmărirea până la Praga. Mai erau de străbătut aproximativ 80 de km. Pe baza acestui ordin, multe formații române și ostași izolați au ajuns în Praga. Pe aceeași dată, dar la alte ore, Corpul 2 armată contramandea ordinul Diviziei 21 infanterie, în sensul că Divizia 21 infanterie nu va mai ajunge la Praga... ci se retrage către înapoi, în raionul Zderaz - Hluboká. Pe baza ordinului Diviziei 21, difuzat dimineața pe 11 a V-a, am comunicat ordonanței mele că, în caz de rătăcire, erau multe unități militare române și sovietice, va căuta Regimentul 35 infanterie la Praga. Soldatul Scafaru Gheorghe, membru al C.A.P. Todirești - Vaslui, satul Huc, așa a făcut, când s-a rătăcit de Regimentul 35 infanterie. Noi ne-am retras în raionul Zderaz și el cu mașina sa a ajuns în Praga. Centrul de îndrumare sovietic l-a dirijat către Divizia 21 infanterie și a ajuns [la] Regimentul 35 infanterie după 7-8 zile. Mă pusese în încurcătură, fiindcă nu știam nimic de el. Când s-a prezentat, l-am primit râzând și el mi-a spus: „Am executat ordinul dumneavoastră, v-am căutat prin Praga”. Regimentul 35 infanterie, cartiruit în bivouac la Zubří, iar punctul de comandă al Diviziei 21 la Ruteriburg[?]. În acest raion, [Regimentul] 24 infanterie era la Barovice, 11 dorobanți la Hluboká și 30 artilerie la Křemence. La 12 a V-a se primește ordin de la Corpul II armată cu privire la linia de demarcație între trupele noastre și cele nord-

americane. Am rămas mai departe la serviciul aprovizionări, în frunte cu comandantul Regimentul 35 infanterie, colonelul Filipescu Gheorghe. Au fost foarte mulțumiți de felul cum am putut face aprovizionarea, mai ales în etapa de urmărire a inamicului.

Activitatea la serviciul aprovizionării, în Regimentul Krucemburk, satul Zubří. Prima grijă când am ajuns la destinația de staționare a fost aceea să găsim posibilitatea pentru ca trupa și animalele Regimentului 35 infanterie să fie bine alimentate. Scăpasem de greutate și ne pregăteam să ne întoarcem în țară – acasă! În satul Zubří, am găsit o măcelărie unde urma să se efectueze tăieri de animale, brutărie pentru copt pâine etc. Problema pâinii acum era rezolvată, fiindcă manunța Diviziei 21 infanterie era cu noi. Zilnic, mă deplasam cu escortă după mine să fac aprovizionarea. Modalitatea era următoarea: mă prezentam la primarul comunei și el îmi indica numele familiei de unde puteam să cumpăr vite, cartofi, fasole, nutrețuri. Aveam evidența clară și nominală. Plata se făcea la primărie, în fața primarului, secretarului, care confirma prin semnătură și sigiliu cantitatea și valoarea bunurilor cumpărate pentru armata română. Toți locuitorii dădeau cu multă bucurie din bunurile ce le aveau pentru cei ce i-au dezrobit de jugul fascist și erau mulțumiți că li se plătește corect la prețurile stabilite de autoritățile cehoslovace. Am întâlnit chiar cazuri când mi s-au oferit cantități mari gratuite de cartofi, abia scoase din silozuri. Nu-mi amintesc nume, dar rețin că erau proprietari care înainte anulului 1940 vizitaseră țara noastră și cunoșteau familia din Transilvania. Locuitori de pe vechi meleaguri, fiecare după suprafețe ce posedă, știa să ceară, să smulgă, să culeagă tot ceea ce pământul poate da. Nu se putea vorbi de analfabetism, fiecare familie își avea o mică bibliotecă, lumină electrică, în cele mai depărtate cătune și în general o viață organizată. Am găsit muncitori de pământ, țărani, care cunoșteau 2 limbi în vorbire zilnică, maternă (cehă), germană și franceză, având și cărți în biblioteca personală. M-am convins că unii dintre localnici au studiat agronomia, medicina veterinară, nu pentru a ocupa servicii, să devină funcționari de stat, ci pentru a-și organiza gospodăria model; creșterea vitelor, legume și zarzavat, pomicultură, viticultură de pe suprafețe sub 10 hectare. Iarăși mă repet, nu-mi amintesc nume, dar voi expune mai jos. Am cumpărat de la o familie vite cornute pentru tăiat – hrana trupei. Ce-am văzut acum 34 de ani m-a minunat! Animalele, pe vârste, erau în grajduri model, în stabulație tot timpul anulului. Nu se scoteau la pășune. Aproape nu știau să meargă! Cu mare greutate le-am mânat cu soldații, de la grajd la cântar (basculă) și de aici la rampa de îmbarcare la mașini. Printre altele, am stat de vorbă cu proprietarii, vizitându-le gospodăria, grădina etc. Proprietarii erau doi frați căsătoriți, cu copii. Unul era inginer agronom și altul medic veterinar, soțiile asemenea, inginer, agronom. Le rămăsese moștenire locul în sat și la câmp, o suprafață de aproximativ 7-8 hectare. Le munceau împreună, cu evidență, deci ca un mic colectiv familial. Grajdurile

s-ar putea compara cu unele de la noi din C.A.P. frunțase sau I.A.S., sub toate formele, dar acum 34 de ani, acolo în Cehoslovacia. Grădina de legume și zarzavat, o mică seră, dar pentru sezon, spre a se dubla suprafața de recoltat, la suprafață etajată prin stâlpii de beton, deci recoltă dublă. La câmp n-am putut să mă deplasez dar mi-au spus că au trifoi, lucernă, pe care o cosesc de trei, patru și chiar cinci ori pe vară. Mi-au demonstrat la concret, că din murdăria animalelor nimic nu se pierde, se dă îngrășământ pământului. Până și urina, captată în bazine, se transporta cu sacalele și se stropeau suprafețe cu lucernă. Mă înțelegeam, cu ajutorul limbii ruse, în limba cehă și pe alocuri în limba franceză, cu gazdele. Am fost reținut la masă pentru ora prânzului. Multe am admirat, multe am discutat; printre altele, toți patru studiaseră la Bratislava. Și-au cunoscut soțiile din timpul studenției. N-au studiat pentru a deveni funcționari de stat, bugetari, ci pentru a smulge, cuceri prin muncă pământului ceea ce nu putea da, dacă știm să-i cerem... Mi-au mai spus că au încă un frate, tot inginer agronom, care are încadrare la stat, dar o duce ceva mai greu.

Plecând de acolo, mă gândeam câtă distanță era între gospodăriile noastre și cele rămase ... acolo, la acea dată în jur de 1-2 iunie 1945. De-abia acum începem să ne apropiem de nivelul lor de atunci. Îmi place să cred că și azi sunt încă înaintea noastră, fiindcă n-au stat pe loc, să-i ajungem noi din urmă, s-au menținut în ritmul progresului și civilizației. În Slovacia, fiind la partea operativă, adjutant batalionului I, n-am avut posibilitatea să cunosc viața locuitorilor. Dar pot să-mi dau o părere, aceea că viața slovacilor, sub raportul culturii, civilizației, era mai scăzută, rămasă în urmă față de Boemia-Moravia, pe unde am trecut. Asta se datorește, cred eu, condițiilor geografice și a grijii ce-au purtat în trecut conducătorii Cehoslovaciei față de această provincie. Astăzi, cred, și slovacii sunt la înălțimea celeilalte provincii a țării, amintită mai sus. La locuitorii satelor din Moravia, în special am mai admirat ospitalitatea, franchețea, cinstea și corectitudinea, respectul față de avutul obștesc și de avutul altuia. Cuvântul furt, hoție, figurau în dicționarul limbii, dar nu-și găseau aplicare în viața de toate zilele. Aveau poliție civilă, numai din cauză că erau trupe străine române și sovietice, dar pentru locuitori, nu era cazul. Voi da câteva exemple: la muncile câmpului mergeau dimineața cu motociclete, biciclete etc. fără unelte, în haine de sărbătoare. La câmp, aveau băraci pe familii, proprietăți și acolo lăsau seara uneltele de lucru și hainele de lucru, fără pază. La noi există pază și tot se fură. Pe marginea șoselelor erau pomi fructiferi, dar nimeni nu se atingea de ei. Prin centre mari, târguri, orașe erau locuri unde se parcau mașini, motociclete, biciclete. Am admirat în special locul de parcare a bicicletelor. Era ca un fel de rastel construit din lemn, cu numere diferite. Cel care venea cu bicicleta o lăsa la numărul respectiv, fără nici o grijă că n-o să găsească. Putea să rămână acolo 24-48 de ore. La noi, încearcă să fure și mașini. Nu cred că pe acolo să fi dat înapoi de la morala moștenită: Respect pentru avutul altuia! Voi da și un exemplu, cam hazliu, de ospitalitate și franchețe. Eram cu 4 ostași la un cetățean de unde trebuia să cumpăr vite. Când am ajuns, gospodarul stătea la masă cu soția și copiii. Nu s-a

întrerupt masa. În limba cehă i-a spus soției să mai aducă tacâmuri și ne-a invitat și pe noi la masă. Eu am înțeles, le știam obiceiul și le-am spus ostașilor să se ducă la masă să mănânce. Un sergent glumeț de prin Fălciu îmi zice: „Lasă dom’ sublocotenent, să mai zică o dată, de prima dată să ne dăm?”... Gazda n-a mai zis nimic și ostașii mei au rămas flămânzi, deci franchețea. Ne-am dus în altă casă, am comandat să ne pregătească ceva și am stat și noi la masă. S-au mirat mult moldovenii noștri de comportarea gazdelor. Și câte aspecte din acestea nu-mi revin în minte acum, după 34 de ani, de la cele trăite!

În staționare fiind, s-a primit ordin de la Divizia 21 infanterie, semnat de comandantul Diviziei 21 infanterie Marin Ceaușu, pentru răsplătirea faptelor de arme săvârșite de luptători în decursul celor 8 luni de grele lupte, octombrie 1944 - mai 1945. Prin ordin de zi nr. 50, din 18 a V-a, a Divizia 21 Infanterie este citată compania de pionieri, Regimentul 35 infanterie, de sub comanda locotenentului activ Andreescu Vasile. La această companie am fost încadrat comandant de pluton la granița Ungariei, când mi-a încetat funcția de aprovizionare. Treceam în Ungaria și nu cunoșteam limba spre a face aprovizionare fără translator. Ne-am întors în țară pe itinerariul: Brno - **Nadas** - Trnava - Nitra - Kozárovce - Ároktő - Kenderea - Gyula - Socodor - Salonta - Oradea - Aleșd - Dumbrava - Cluj - Apahida. De la Apahida ne-am îmbarcat la tren și coborând pe la Tîrgu Mureș, pe la Asău, pe valea Trotușului, am fost dirijați: Regimentul 35 infanterie, garnizoana Iași, Regimentul 24 infanterie la Crasna – Albești, garnizoana Vaslui, Regimentul 11 dorobanți, garnizoana Galați. De la Krucemburk și până la Apahida ne-am deplasat pe jos, deplasarea avea loc mai mult noaptea, din cauza căldurii, luni de vară, iulie și august. În toate centrele mai mari din Cehoslovacia și Ungaria am fost primiți cu toate onorurile de armată victorioasă. Dar în țară am fost glorificați ca nicăieri. Cele mai impresionante manifestări de primire le-am avut la Oradea, Cluj și Apahida, stația de îmbarcare. Ofițerii în fruntea subunităților ce comandau în ținută de campanie, dar mai îngrijită, defilau iar comandantul marilor unități în frunte cu autoritățile locale primeau defilarea. Lume multă, adunată din partea locului sau mai de departe, ovaționau prin lozinci și strigăte de Ura! prezentând buchete de flori sau aruncând de la distanță flori în convoiul militarilor ce defilau. Noi, cei câțiva supraviețuitori, ne gândeam la cei ale căror oseminte vor rămâne pentru veșnicie pe câmpurile de cumplită luptă de eliberare le-am dus spre apus, în lupte grele cu efective de moldoveni, coborători din plaiurile lui Ștefan și ne întorceam cu munteni, olteni coborători din vredniciei ostași ai lui Mircea și Mihai Viteazul. Și unii și alții, întreaga armată română, au dovedit lumii întregi că românul știe a lupta cu mult curaj și că are și va avea „sapte vieți în pieptu-i de aramă”.

Recompense personale

Pentru fapte de arme săvârșite pe câmpul de luptă am fost distins cu următoarele:

Ordinul (medalie) „Steaua României” în gradul de cavaler cu panglică de virtute militară și frunze de stejar. Brevet personal nr. 2104 din 30.V.1945.

Ordinul (medalie) „Coroana României” în gradul de cavaler cu spadă și panglică de virtute militară și frunze de stejar. Brevet provizoriu nr. 3786 din 30 iunie 1945.

„Victoria”, decorație sovietică pentru războiul antifascist 1941-1945. Brevet imprimat P. nr. 041325 din 9.V.1945.

Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist”, legitimație conform decretului nr. 325 din 8.VIII.1954, eliberat de Ministerul Forțelor Armate.

Insigna „Veteran din războiul antifascist”, eliberată de Comitetul național al veteranilor din războiul antifascist din 18.V.1965.

În filele ce-am scris, am retrăit clipele de grele încercări ale dârzeniei, curajului, răbdării, înaltului patriotism până la suprema jertfă pe altarul scumpei noastre patrii, însușiri ce au stăpânit brava noastră armată în lupta contra fascismului. Dorim ca cei ce ne vor urma să aibă în față exemple de înalt patriotism din succintele mele rânduri și să dovedească din nou pe arena internațională, dacă situația va cere, că sunt demni urmași ai înaintașilor lor²³.

²³ Finalul textului se încheie astfel: „Locotenent în rezervă Moisa N. Petrachi, învățător pensionar în comuna Oșești, jud. Vaslui, cod 6554”, urmat de scrisul olograf al autorului: „Doresc să se păstreze la Școala Oșești, Organizația Pionierilor și U.T.C. Din conținutul prezentei să se facă lecturi organizate, cu ocazia predării - lecțiilor de istorie a patriei. La diferite aniversări: să se aleagă pasagii, pagini de glorie, fapte de arme săvârșite, pentru evocări. Faptele de armă săvârșite, chipul eroilor, din relatarea succintă, va fi un exemplu de urmat pentru cei care vor apăra în veci glia străbună”.

Fig. 1 – Petricea Moisa; fotografie din 1979, cu ocazia simpozionului veteranilor, la împlinirea a 35 de ani de la „eliberarea patriei de sub jugul fascist”.

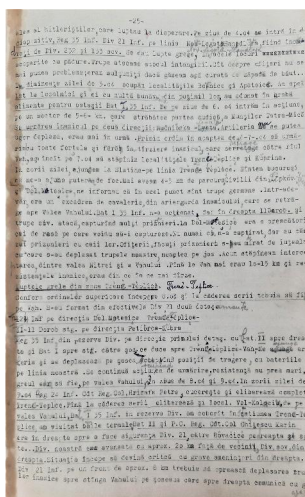
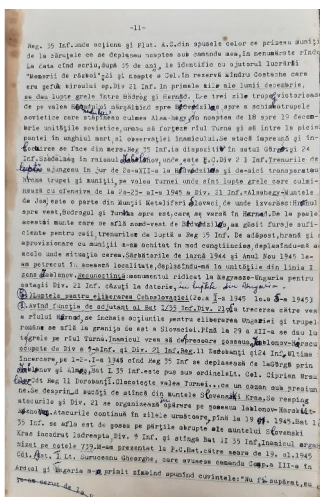

Fig. 2-3. Paginile 11 și 25 din manuscrisul dactilografiat al memoriilor, în 1979.

Fig.4– Costică Șerban și Costică Aruxandei; carte poștală, „amintire” trimisă din război „domnișoarei Andrunachi Maria”, la Oșești, jud. Vaslui.

Lucian-Valeriu LEFTER

CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI
PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE VASLUI

lucian_lefter@yahoo.com